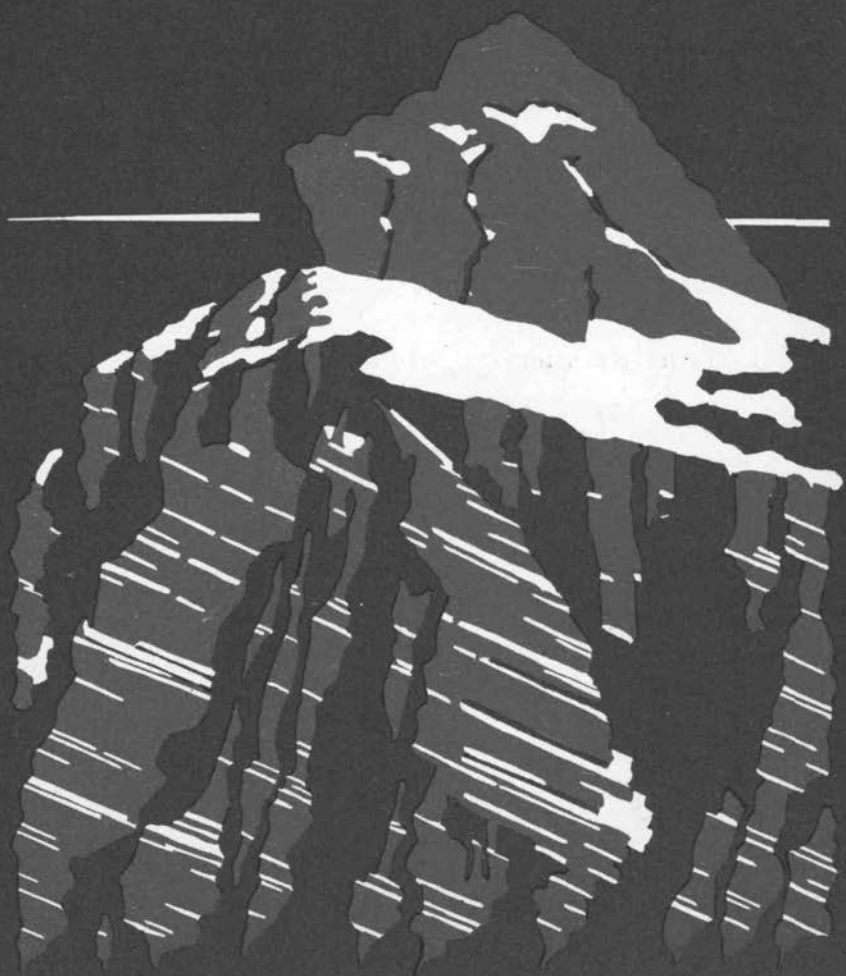

Postniša plačana v gotolini

DROFENIK

PLANINSKI VESTNIK

LETO 1934 * ŠTEV. 5

DNEVNO
SVEŽA KAVA

MOTOH B.
LJUBLJANA, Vodnikov trg 5
Telefon 25-77

Gojzerji
,Jadran'
**DETELA
BOGDAN**
Ljubljana
Sv. Petra
cesta 25

Manufakturna trgovina

Ciuha & Jesih

lastnik Josip Ciuha
Ljubljana, Stari trg 1

nudi vsakovrstno blago za obleke,
perilo, mobilje, žimnice itd., razne
zavese, odeje, linoleum, posteljno
perje, puh in drugo

Člani,

*poravnajte
članarino
tekom
meseca maja!*

**Zdrav in izdaten zalogaj
je za turista kruh**

„RŽAJ“

Kreditni zavod za trgovino in industrijo
Ljubljana, Prešernova ulica 50

(v lastnem poslopiju)

Telefon 20-40, 24-57, 25-48 — interurban 27-06, 28-06

Brzojavni naslov: Kredit Ljubljana

Obrestovanje vlog, nakup in prodaja vsakovrstnih vrednostnih papirjev, de-
viz in valut, borzna naročila, predujmi in krediti vsake vrste, eskompt in
inkaso menic in kuponov, nakazila v tu- in inozemstvo. Safe-deposits itd.

Člani, zbirajte inserate!

Konfekcija - Moda **JAKOB LAH** Maribor, Glavni trg 2

Naročajte

»Planinski
Vestnik«!

Vi, ki poznate najboljše krasote naše zemlje, morate iste obdržati tudi v sliki! Saj prvi poizkus vendar ni tako težak!

V drogeriji **GREGORIČ**, Ljubljana, Prešernova 5
Vam posodijo proti tedenski odškodnini Din 10.— fotoaparati in Vas brezplačno nauče fotografirati.

Previden turist vzame za okrepitev in osvežitev s seboj vedno steklenico **rogaške slatine**, ki je izredno izdatna in okusna. Že en sam požirek **rogaške slatine**, ki je najjačja od vseh poznanih slatin, mu zadošča, da si prežene žejo.

KUBANY-JEV MATE ČAJ

hrani ter krepča živce in mišice. Telo postane odporno in z lahkoto premaga vse napore. Kdor ga redno pije, se mu ni bati ne gihata ne revme. — Dobi se v vseh lekarnah v originalnih zavojih po Din 15.—, ali pri zastopstvu:

Lekarna Mr. Milivoj Leustek, Ljubljana, Resljeva cesta 1, ako pošljete vnaprej Din 15.—
Športniki, turisti, lovci, nogometaši: pijte ga redno!

Razširjajte

»Planinski
Vestnik«

Jugoslovanska zavarovalna
banka

SLAVIJA

posluje v vseh strokah
elementarnega in živ-
ljenskega zavarovanja

GLAVNO RAVNATELJSTVO
V LJUBLJANI

Telefon št. 21-76, 22-76

Vsebina 5. štev.: Dr. A. Brilej, V gorah zapadne Bolgarije (str. 129). — Dr. H. Tuma, Beneška Slovenija (str. 137). — Dr. Jos. C. Oblak, Škrlatica (str. 141). — Lev Pipan, Vizitor nad Plavskim jezerom (str. 144). — Lipovšek Marijan, Čez Durmitor na morje (str. 146). — Osojnica na Koroškem (str. 152). — Naš kotiček: Fran Govekar, Prvič na Triglavu pred 44 leti (str. 153). — Obzor in društvene vesti: Dr. Ivan Ištvanović, Sa planinskih zatišja (str. 157); Slovenec na najvišjih gorovjih naše zemlje (str. 158); Kranjske podružnice občni zbor (str. 158); Občni zbor Šaleške podružnice (str. 159).

»PLANINSKI VESTNIK« izhaja 12 krat na leto in stane v tuzemstvu za vse leto 40 Din, za inozemstvo 60 Din. — Naroča, plačuje, reklamira se pri odboru Slovenskega Planinskega Društva v Ljubljani. — Rokopisi, sploh spisi in poročila za natis se pošiljajo na naslov: Dr. Josip Tomišek v Mariboru. Za vsebino spisov so odgovorni avtorji.

Odgovorni urednik: dr. Arnošt Brilej, Ljubljana; izdajatelj: Slovensko Planinsko Društvo v Ljubljani. Tiska Jugoslovanska tiskarna v Ljubljani (njen predstavnik K. Čeč).

Goko-patent

Univerzalna pelerina-šotor!

Pelerina in šotor vse obenem, teža 1.25 kg,
nepremočljivo, posuši se že v 15 minutah
in poceni je!

Oglejte si ta domači patent pri tvrdki

Drago Gorup & Co.

Ljubljana, Miklošičeva cesta 16/I.

Skupina Polič

Foto dr. A. Brilej

Dr. A. Brilej:

V gorah zapadne Bolgarije

II.

Rila Planina.

Še dva dni smo ostali v Sofiji; ogledovali smo mesto, obiskovali muzeje in čakali na voditelje Bolgarskega planinskega društva, da bi se seznanili z njimi. Ti pa so zborovali na svoji glavni letni skupščini v Plovdivu; v časopisih, ki jih izhaja v Sofiji cel roj, smo čitali o živahnih razpravah na planinskem parlamentu.

Medtem smo hodili po trgovinah, kupovali zaloge in si hladili žejo z izvrstno bozo, mrzlo pijačo iz prosene moke, ki je kuhana s sladkorjem. Obiskal sem naravoslovni muzej, kjer mi je g. profesor Boris Ahtarov ljubeznivo določil vsa številna zelišča, ki sem jih bil nabral na Vitoši. Na veliko žalost pa mi je pozneje, ko sem se klatil po Rili in Pirinu, splesnilo precej tistih s trudom nabranih rožic.

Večer pred našim odhodom iz Sofije smo bili povabljeni k nekemu bolgarskemu znancu na večerjo. Prijazna gospodinja, črnolasa in bledopolta krasotica iz Trnova, nam je postregla s samimi pristnimi bolgarskimi jedmi, ki so nam izvrstno teknille. Zlasti so nam dišale domače sarme, zavite v listje vinske trte, in mlade buče, pol-

njene s sesekljanim svinjskim in telečjim mesom ter z različnimi dišavami: prava poslastica! Tudi močnata jed je bila izvrstna; vendar ne bi mogel postreči z receptom. Nismo se pa mogli sprijazniti z juho, ki jo imenujejo tarator. Je to na ledu ohlajeno mleko, v katerem so narezane sveže kumare in primešani orehi in olje; »momiče« je omagala koj v začetku, jaz sem z velikim samozatajevanjem posebej dve žlici te tekočine, inženir pa je junaško uničil poln krožnik taratorja. Slava mu! Kako je pozneje obhajal zmago, pa ne vem povedati.

Peti dan po svojem prihodu v Bolgarijo smo se v čemernem, oblačnem jutru — ponoči je deževalo — odpravili na pot. Bili smo v popolni bojni opremi, s šotori in kuhalnimi pripravami; zato so se nam hrbti kar krivili pod težo oprtnikov, ki so bili okrogli in rejeni, da smo jih komaj zadeli na rame. Sedaj smo bili namenjeni na Rilo, najvišje balkansko pogorje, ki ima okrog dvajset nad 2700 m visokih vrhov.¹

Rila je najstarejše in najvišje pogorje Balkanskega polotoka. Velika večna snežišča pokrivajo njegova pobočja in napajajo številna jezera, preostanke diluvialnih ledenikov, iz katerih izvirajo nekatere največje bolgarske reke, tako Mesta, Marica, Isker.

Prav gotovo je tvorilo Rilsko pogorje trden otok, ki je že v prazgodovinski dobi gledal iz širnega morja, razlitega nad skoraj ves Balkanski polotok.

Naš slavni učenjak, prof. Jovan Cvijić, je opetovano prepotoval Rilsko pogorje, ko je v teh planinah proučeval sledove nekdanjih ledenikov. Kot dober poznavalec gorovja deli Cvijić Rilo Planino v tri samostojne skupine. Slediti hočemo v glavnem njegovim izvajanjem.

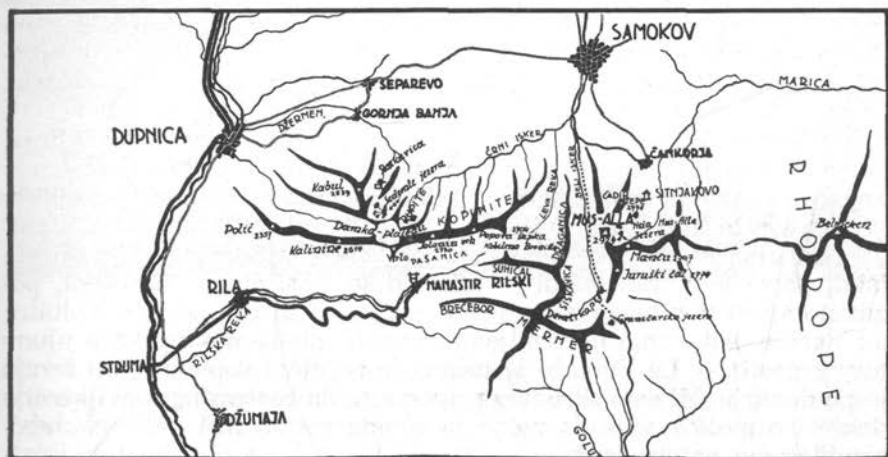
Dve reki, Leva Reka in Rilska Reka, ki tečeta v nasprotno smer in izhajata iz razvodnice Kobileno Branište, se zajedata globoko v gorovje in ga s svojo pregnantno linijo ločita od ostalih skupin. Severnozahodni del Rile obstoji iz kristalastih škriljavcev, med katerimi prevladuje gnajs; orografično predstavlja ta del gorovja okrog 22 km dolg, v smeri vzhod-zahod potekajoč greben, ki ga omejujeta na jugu dolina Rilske Reke, na severu pa Črni Isker in Džermen. Imenuje se ta del Rile Pašanica, po vzhodnem delu grebena, ki se razteza od sedla Kobileno Branište pa do vrha Vrlo in ima glavne vrhove Elenin Vrh (2730 m) in Popova Šapka (2704 m). Severnozahodno od Vrla leži visoka planota Damka, od katere izhajajo razni manjši grebeni. Severno od Damke se širijo Sedemte ezera, ena najlepših in najbolj romantičnih pokrajin v gorskem svetu Bolgarije.

Severno pobočje Pašanice ima mnogo okrešljjev in se imenuje v zapadnem delu Rupite (Rupe), v vzhodnem pa Kōpinite (Kope). Tu so oblike gorovja ostre in razsekane; na tej strani je tudi večina

¹ Prav do zadnje dobe — še po prevratu — je vladala glede absolutne višine glavnih balkanskih gora precejšnja zmeda. Še pred nekaj leti so splošno smatrali Olimp za najvišjo goro balkanskega polotoka in ga cenili na nad 3000 m. Ljuboten v Šarplanini pa so mislili, da prihaja takoj za njim. Danes je menda dokončno ugotovljeno, da je Rilski orjak Musalá s svojimi 2925 m najvišji vrh Balkana, da mu na drugem mestu sledi El Tepe, glavni vrh Pirina, ki meri 2920 m nad morjem, in da stoji šele na tretjem mestu Olimp s svojimi 2918 m.

strmih sten, okrog 18 jezer in mnogo večnih snežišč, ki dajejo tej strani Rile alpinsko lice. V Rupah in Kopah je dovolj prilike za strmo alpinistiko in mnogo deviških sten, ki še čakajo zmagovalcev. — Južno pobočje Pašanice je bolj položno, brez snega in poraslo.

Južnovzhodno od Pašanice se dviga druga, osrednja skupina Rile, ki je sestavljena v glavnem iz granita. Ta del gorovja, ki ga omejujeta na zapadu Leva Reka in Rilska Reka, na vzhodu pa globoko zarezana dolina Belega Iskra, imenuje Cvijić Mermer, po centralno ležečem masivu istega imena. Greben Mermerja je širok in se včasih razprostire v razsežno planoto, včasih pa se zoži in postane oster, skalovit.

Rila Planina

Glavne skupine v Mermerskem delu so še Suhičal, Brečebor, Šiškovica, Draganica, proti vzhodu pa se vlečeta greben in globoka dolina Demir Kapija (»Železna Vrata«), ki deli Mermersko in Musalensko skupino.

Tretjo ali vzhodno skupino Rile tvori gorska gmota Musale; po tem glavnem vrhu Rile se vsa ta skupina imenuje Musalenska. Sestavljena je, kakor osrednja, v glavnem iz granita in poteka v širokem grebenu od severa proti jugu. V tej skupini so najvišje vzpetine Rilskega pogorja: Musalá (2925 m), Čadir Tepe (2780 m), Juruški Čal (2773 m), Manču (2707 m) in še mnogi drugi. Musalá pada na zahodu v prepadnih strminah proti dolini Belega Iskra, kamor drve plazovi iz te skupine. Proti vzhodu pa se odpirajo okrešlji, v katerih leže temna in deloma zledenela Rilska jezera.

Na vzhodu te skupine prehaja Rila v Rodopo, in to tako neopazno, da je med učenjaki še danes sporna meja med Rilo in Rodopo. Najvišji vrh Rodopski, Belmeken (2646 m), se naslanja brez prehoda ali vidne meje na Rilo. — —

Naša družba se je gibala v severozapadnem delu Rile, to je v Pašanici, in pa v Musalenski skupini.

III.

Sedemte ezera — Damka — Rilski monastir.

Lokalni vlak nas je odpeljal iz Sofije na jug, spočetka ob vznožju Vitoše, nato mimo Pernika, največjega bolgarskega premogokopa, ter dalje ob umazani Strumi, ki je svoje rjave vode valila po široki strugi proti jugu. Izstopili smo v Dupnici, ličnem mestu, polnem vil in lepih poslopij. Dupnica šteje okrog 20.000 prebivalcev in je eno največjih podeželskih mest Bolgarije. Tu smo bili že v vznožju Rile Planine, ki pa je svoje lepe vrhove zavijala v goste megle.

Pred kolodvorom smo se domenili z voznikom, španjolskim židom, da nas bo za 100 levov potegnil v 15 km oddaljeno Separevo Banjo, kamor se nam po ravni cesti ni ljubilo peš vlačiti težkih oprtnikov. Španjolski židek je nabasal poleg nas in naše prtljage v voz še precej košar in zabojev, ki so mu jih donasali iz vseh hiš ob poti. Končno pa se je zgnetla v voz še mlada gospodična, španjolska židinja, doma iz Dupnice, ki se je peljala na obisk k svojemu zaročencu v Separevo. Nad ta tovor tudi praktični židek ne bi mogel stlačiti v svojo vegasto kočijo niti miške več in zato smo se končno odpeljali.

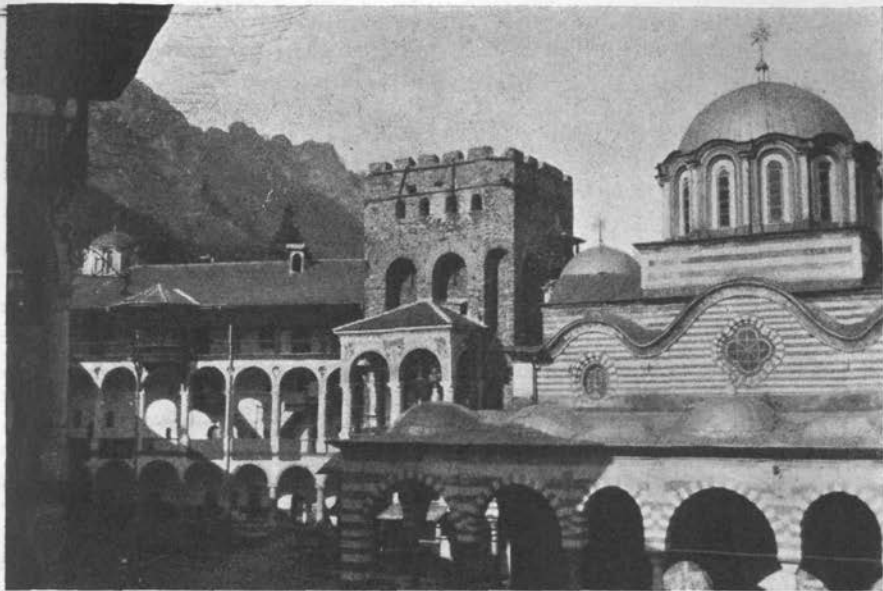
La Fiancée — tako smo krstili mlado gospodično — je pričela takoj pogovor v francoščini in mi smo se, dasi slabo oboroženi, pogumno spustili v te nevarne vode: gorje, da bi bila slišala Voltaire ali Racine, kako smo neusmiljeno zlorabili plemenito sredstvo njune nesmrtnosti! — La Fiancée je tožila, da se njeni soplemenjaki ženijo le po denarju. Mi smo skromno pripomnili, da tudi v Jugoslaviji trdijo dekleta o moških isto, da pa je to menda v Bolgariji kakor v Jugoslaviji samo natolcevanje...

V Separevu, starem rimskem kopališču, izvira iz zemlje vrelec, ki bruha 60° vročo vodo, drugi vrelec dosega celo 86° vročine. Pravijo, da je ta voda posebno zdravilna za kožne bolezni; mislim, da pač zato, ker kratkomalo posname vso kožo z boleznijo vred...

Zadeli smo težka bremena na rame in odrinili iz Banje navzgor. Koj zunaj vasi se je ulil dež in morali smo vedriti v zavetju oreha, kjer nas je mlad Bolgarček dolgo nagovarjal, naj svoje oprtnike zapupamo njemu in njegovemu osličku. Od vsakega oprtnika je zahteval po 15 levov, za vse tri skupaj pa 50 levov in se ni zmenil za naše dokazovanje, da je trikrat 15 = 45. Pozneje, ko nam je štiri dolge ure neusmiljeno žulil hrbet težki »pesjan«, nam je bilo še krepko žal, da nismo sprejeli njegove ponudbe.

Dež je ponehal, hodili smo ob mogočno šumeči reki Valjavici med razsežnimi morenskimi grobljami po položni, pusti dolini navzgor. Desno in levo so molela v nebo visoka gola brda, na pobočjih so se pasle črede ovac, ki so jih čuvali čobani v rjavih, iz domače volne stkanih oblekah. Koncem doline sta se v gozdu cepili poti. Ako bi sledili oni, ki je zavila na levo, bi prišli čez kakšne četrť ure k samotnemu, med stoletnimi smrekami sanjajočemu jezeru Paničište. Mi pa smo krenili po stezi, ki je vodila kar naravnost in nas je pripeljala kmalu do zelene jase sredi gozda, kjer je taboril neki bolgarski planinec s svojo rodbino. Sprejel nas je z ono prisrčno ljubezni-

Rilski samostan, v ozadju Rupite

Foto dr. A. Brilej

vostjo, ki je značilna za pristno gostoljubnost in ki jo tako pogosto srečamo med južnimi Slovani: kakor da bi bilo samo ob sebi umevno, da sreča sredi Rilskih gozdov družbo Slovencev iz Ljubljane! Predstavil se nam je kot blagajnik Dupniške podružnice Bolgarskega planinskega društva in nam je pripovedoval, da pride v kratkem mnogo njegovih znancev, ki bodo več tednov taborili na tem mestu. (Splošno sem opazil, da hodijo Bolgari na planine v velikih družbah; podružnice morajo obvezno prirejati skupne izlete.)

Pridružil se nam je mlad dečko, Mitja Mirčov, sin pazača (oskrbnika) v koči Banderici, kamor smo bili namenjeni. On nas je odslej vodil in je mladih in lahkih nog ubiral pot mnogo hitreje, nego je prijalo nam, z leti in s tovari bolj obloženim. Bister potok na desni, Perušica, je prišumel iz gozda, globoko doli v dolini na levi pa je donelo orglam podobno grmenje: mogočni Džermen, ki izvira iz jezer visoko gori na planoti Damke, goni tam v divjih strmcih svoje neugnane vode čez granitne skale in skozi gozdne soteske.

Velike, mesenordeče geranije so gorele v grmovju ob poti, pikasti encijan in škrlatna sretena sta stala na jasah v gozdu. Kmalu smo bili na livadi, odkoder se je odprl prost razgled proti Kabulu (2670 m), ki je, deloma še s snegom pokrit, širil visoko nad nami svoja široka pleča. Levo od vrha je padal pramen krasnega slapa Skakavice v zlomljeni črti čez črno, izprano skalovje. Objela nas je naenkrat vsa divja romantika Rilske Planine.

Proti večeru smo prišli do kočice Skakavice. Prijazno nas je pogledal stari pazač Mirče Todorov skozi debela očala in je odhitel na svojih galošah v kuhinjo. Megla je legla na zemljo in hlad je pritisnil

z Rilskih višav. Zeblo nas je in lačni smo bili. Mirče Todorov je nosil na mizo, odprli smo še svoje zaloge, ki so kar kopnele spričo naše volčje lakote. Ob tej priliki in še marsikdaj pozneje nam je izvrstno teknil kaškaval, imenitni bolgarski sir, ki ga človek lahko nosi po več tednov s seboj, pa je vedno enako svež in ima stalno prijeten okus.

Po večerji nam je Mirče pripovedoval, da je medved ali »mečka«, kakor mu pravijo Bolgari, prav pogosta prikazen v bližini Skakavice. Prejšnji teden je raztrgal več ovac in ranil pastirja. Pokazal nam je tudi gozd, kjer navadno biva — prihodnji dan je naša pot vodila tam skozi... Naša »momiče« se je začela silno zanimati za »mečko«: Kakšna je, kje je, ali napade človeka ali ne, zlasti pa, ali moramo na vsak način skozi tisti gozd, kjer biva »mečka«? Mirče Todorov pa je razlagal in čim več je pripovedoval, tem resneje je gledala »momiče«.

Drugo jutro smo okrog šeste ure odrinili iz koč Skakavice. Bilo je jasno, pod nami v dolini pa so nemirno valovile megle. Mirče Todorov je pogledal Kabul, ki ga je ožarjalo solnce, in menil, da bo najkasneje ob dveh popoldne dež. Dogovorili smo se z njim, da nas spremi do vrha Damke. Odrinili smo navzgor po gozdu, kjer se je baje skrivala »mečka«. »Momiče« je pozorno ogledovala grmovje... Medved pa se ni dal motiti v svojem spanju; bržčas se mu ni zdelo vredno vznemirjati se zaradi nekaj borih grizljajev. — V višini je bučala in grmela čez črne, izprane skale mogočna Skakavica.

Na planini Taš Mandra nas je zajela megla. Tavalali smo skozi gosto, belo gmoto. Iz megle so vzrasle visoke, bradate postave v ovčjih kožuhih in številne črede našim bušam podobnih goved so se pojavile pred nami.

Velik ovčarski pes nas je naskočil z besnim lajanjem. Mirče ga je poklical z imenom »Karabun« in ga potolažil s kosom kruha. Bili smo na planini Čatal-taš. Po vlažnih rušah, kjer so na vsak korak gnezdile blazinaste zadruge »momine slze«, vse mokre od rose, ki je pršela iz megle, smo prišli na širono planjavo Koči Balkan (»ovčja gora«), eno najbolj razsežnih planot na Rili. Cele kilometre smo hodili po rahlo nagnjenih pašnikih. — Kakor je pripovedoval Mirče, nameravajo Bolgari napraviti tam gori aerodrom, kjer bodo pristajala letala, ki bodo prispela v četrto ure iz Sofije na to planjavo.

Kmalu nato se je odcepila na desno pot na Kabul, katerega vrh je bil le eno uro oddaljen. Bili smo že sredi one pokrajine, ki jo imenujejo Bolgari Sedemte ezera in ki velja za eno najlepših v gorskem svetu Bolgarije. Prva tri jezera, Ribna jezera, smo že pustili za seboj, ne da bi jih bili sploh videli.

Iz megle na desni se je prikazal ozek pas čiste, nizke vode: bili smo ob jezeru Bobreki², ki nosi svoje ime zaradi ledvičaste oblike. Potrtili in žalostni smo capljali naprej; kajti bolj in bolj smo se vdajali prepričanju, da bo vsa krasota teh krajev za nas le meglen privid. Ko pa smo se povzpeli kakšnih 100 m nad Bobreko, se je nenadno raztrgala megljena koprena in že je ležalo celo jezero v solnčnem svitu pod nami. Okoliške gore so se ogledovale v njegovi temnomodri površini. Obzorje se je vedno bolj odpiralo.

² Bobreka = ledvica.

Foto dr. A. Brilej

Ob jezeru Bobreki (v ospredju na levi Mirče Todorov)

Sedli smo v travo pri studencu, ki nosi prijetno žuboreče ime Česma Crcorko in po marmornem žlebu dovaja ledeno mrzlo vodo, ter se nekoliko ogledovali. Desno od Bobreke se je pokazal Krivigjol, podolgovato, ozko, črevam podobno četrto jezero. Nad njim so se široko razkošatili grebeni, prehajajoči na vzhodu v Segmentski Kamik, ki ga imenujejo Bolgari tudi s staroturškim imenom Haramlijata. Vse naokrog studenca so kimali zlatorumeni cveti gorskega blažiča (*Geum montanum*). Inženir je navdušeno vrtel svojo Pathe-Bebi, a mi smo se v duhu že gledali na platnu pred mnogobrojnimi gledalci. (Pa ni bilo nič iz tistih filmskih posnetkov; še danes ni dognano, kdo je kriv: ali film ali Pathe-Bebi ali inženir.) Jaz pa sem medtem streljal s svojo skromno Voigtländerico, ki je tukaj kakor tudi kasneje vedno pošteno storila svojo dolžnost.

Bilo je toplo in prijetno in počutili smo se srečne sredi te lepe gorske narave...

Gorko solnce nas je grelo v hrbet, ko smo se dvigali na prihodnjo teraso k šestemu jezeru, ki nosi ime Edigjol. Leži v okrogli kotlini in spominja po svoji obliki na kraške doline. Ledene plošče so plavale po zeleni gladini, strme brežine so bile pokrite s snežišči, s katerih so se neprestano trgale snežene plasti. V bližini tega jezera bi se bil ob priliki svojega znanstvenega potovanja po Rili v poletju leta 1896. malone ponesrečil prof. Jovan Cvijić, ki je zdrsnil po strmih pobočju nad jezerom in se, ves pobit in krvav, k sreči še ustavil, da ni padel v ledene vode Edigjola.

Po kopni stezi smo se povzpeli še za eno stopnjo više in mimo

popolnoma zamrznjenega sedmega jezera na široki vrh Damke (2673 m). Od tu smo videli pod seboj šest jezer, eno se je skrivalo za gričem. Široki okrešelj je bil izpolnjen z bleščočimi vodnimi gladinami. Pri enem se je dvigal navpičen steber dima, poleg njega smo z daljnogledom razločili šotore. Mirče Todorov nam je pojasnil, da so to Danovisti, verska sekta, ki moli solnce. Včasih se jih kakšno poletje nabere do 300 in potem cele tedne tabore ob dolini sedmerih jezer in častijo svojega boga.

Po položnih, mestoma močvirnih pobočjih Damke smo se v zgodnem popoldnevu spustili nizdol in mimogrede občudovali lepo verigo Malega in Golemega Poliča, razsežne gorske skupine, ki nas je silno mikala, da bi jo obiskali. Storili bi bili to, če bi mogel človek slediti vsem ciljem, ki vabijo na poti. Med ostro travo so slabotno dehtele klavrne murke, ki so se mi zdele le jetične sestre bohotnih cvetov, ki bujno uspevajo na naši Begunjščici.

Strmo smo se spuščali v dolino, ki je pokrita z gostimi, stoletnimi gozdovi. Čez cvetna pobočja smo kmalu prispeli k Rilskemu monastirju.

*

Rilski monastir je eno največjih svetišč bolgarskega naroda. V tem ogromnem samostanu, ki ga je v 10. stoletju po Kr. ustanovil sv. Ivan Rilski, da z lastnim zgledom poživi propadajoče meniško življenje, je v dobi narodove sužnosti vedno tlela misel narodne, državne in verske neodvisnosti.

Samostan je iz 14. stol. (1335), vendar od tedanje zgradbe danes ni videti drugega ko stari stolp; vse ostalo je pred 100 leti pogorelo in bilo takrat nanovo zgrajeno po zgledu in v slogu samostanov na gori Athos. Rilski monastir ima štiri nadstropja, na zunaj je podoben utrjenemu gradu. Tri nadstropja v notranjosti nosijo kolonade v slogu italijanske renesanse, četrto nadstropje in balkoni so leseni in izdelani v bolgarskem slogu. Okraski v notranjosti posameznih celic so izvršeni na turški način. Cerkev, ki stoji na obširnem dvorišču, je krasen primer bizantinske umetnosti, oboki so pokriti s freskami.

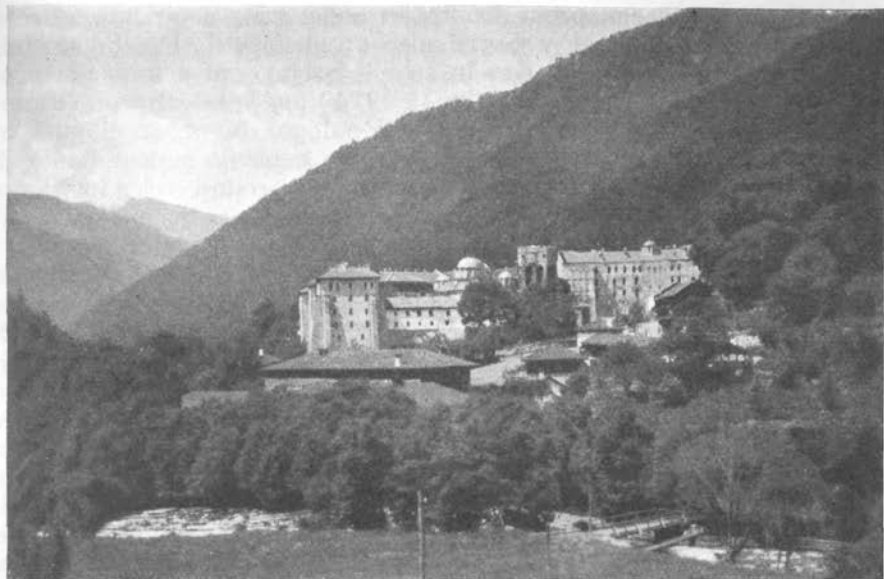
Pred vhomom smo z začudenjem zagledali na griču grob neznanega nam Angleža Sira James Bouchier-ja (Džems Baučerja), ki se je dal pokopati — bogvedi zakaj — na samotnem holmu pred Rilskim samostanom.

Po prostranem dvorišču se je sprehajalo precej romarjev in nekaj turistov. Prenočišča v velikih sobah so nekakšna skupna ležišča in so za romarje in turiste zastonj. Dobijo se pa tudi posebne sobe za posameznike, po 50 levov. Samostanski ključar otec Sergej nam je odkazal ležišča v neki sobi, kjer je bilo vse zasedeno. Povedali smo mu to in jaz sem ga zaprosil, naj mi, če mogoče, odkaže kakšno posebno sobo. Toda vse so bile zasedene in otec Sergej nam ni mogel ustreči. Po daljšem premišljevanju pa je vendar našel izhod: nakazati mi je hotel — meniško celico. Zato pa je potreboval odločitve ali dovoljenja vrhovnega poglavarja — igumena. Otec Sergej, ki nikakor ni hotel vzeti na znanje moje slabokrvne bolgarščine in je silno rad govoril nemško, je to povedal takole: »Ich werde unseren Papsten

Med narcisami pod Golico

Foto prof. Janko Ravnik

Rilski samostan

Foto dr. A. Brilej

fragen, ob noch ein Zimmer frei ist.« No, nismo čakali na »papeževo« odločitev in smo si sami poiskali sobo, kjer smo se kar udomačili v čisto turško opremljenem prostoru in si skuhati v kuhinji imenitno večerjo. Pozneje smo hodili še naokrog in si ogledali zanimivi muzej Rilskega samostana. Poleg mnogih starinskih knjig, podob, mašnih posod in plaščev so tam spravljeni zlati in srebrni darovi raznih kronanih glav, med njimi tudi ruskega carja Aleksandra Osvoboditelja, ki je počastil to veliko pravoslavno svetišče.

Zvečer ob devetih je v samostanu že vse spalo. Mi trije smo stali pod velikimi, rdeče pobarvanimi oboki v drugem nadstropju in smo se zamaknili v čudovito sliko v neskončnost hitečih kolonad, ki so žarele v električni razsvetljavi. Bil je tuj, čisto orientalski prizor. Visoko gori nad temnimi gozdovi so se v mlečnem luninem svitu ostro odražali razsekani stolpi in vrhovi Rilske Planine: to so bile Rupite.

(Dalje prih.)

Dr. H. Tuma:

Beneška Slovenija

VI.

Beneško Slovenijo so doslej proučevali večinoma tuji znanstveniki po arhivih, naši pa na podlagi gradiva, ki so ga nabrali tuji znanstveniki. Tudi prof. Rutar je sicer spisal zemljepis in zgodovino Beneške Slovenije, sam je pa ni prehodil in njegovi viri so bili večinoma duhovniki, ki so ga gostoljubno sprejemali. Kako smo zane-

marjali vse, kar sega preko kranjskih meja, kaže n. pr., da se celo arhivi licealne knjižnice v Gorici niso pregledali, dasi je bival ondi mnogo let zgodovinar Fr. Kocs in so bili nastavljeni v knjižnici profesorji slovenskega rodu. Po vojni (l. 1922.) me je klical prof. Braunstein, ki je od italijanske vlade dobil nalogo, da preuredi goriško licealno knjižnico, in mi je pokazal nekoliko kubičnih metrov različnih spisov in dokumentov, ki so se nanašali na srednji vek Goriškega in sosednjih dežel, vse neurejeno in nepregledano. Ne en slovenski profesor se ni dotaknil tega zaklada, morda tudi ni vedel zanj.

Čuditi pa se seveda ne smemo, da se ni nikdo oglasil takrat, ko je Italija zasedla Furlanijo in je vlada ukazala uničiti vse notarske in občinske arhive z bogatim gradivom, ki se je tikal naših slovenskih občin. Pogodbe, zapisniki in dr. se je prodajalo kot makulatura in je šlo v roke različnih kramarjev. Kljub temu pa je moralo ostati še bogatega gradiva po občinskih knjižnicah v Furlaniji, gotovo tudi v velikih knjižnicah v Benetkah in v Padovi. V vseučiliški knjižnici v Padovi sem bil le par dni, a sem lahko ugotovil, da je vse gradivo, ki se nanaša na slovenske kraje, neurejeno in da manjka vsaka bibliografija. Moramo torej pribiti, da se slovenska inteligenca ni brigala za Beneške Slovence, kakor se je malo ali nič zanimala za Koroške; temu je pripisati, da se Beneški Slovenci prav nič, Korošci pa premalo čutijo Slovence. Značilno je, da imamo o Beneški Sloveniji le en izdaten opis, in sicer prof. Simona Rutarja; izdala ga je Slovenska Matica l. 1899 kot tretji del »Slovenske zemlje«. Prof. Rutar je v svojem predgovoru na čelu knjige zapisal besede: »Slutim, da za menoj ne bo noben Slovenec več pisal tako obširno o tem predmetu.« Res je prof. Rutar bil prvi in zadnji Slovenec, ki nam je Beneško Slovenijo opisal, sicer pa je ostala odtrgana veja, prepuščena vplivu italijanske civilizacije in kulture. Slovenci nimamo danes niti pravice reklamirati Beneško Slovenijo zase. Bila nam je vedno tuja, nepoznana; sama je vedno čutila, da je Italija njena domovina.

Razmere po vojni so silno in naglo jele vplivati politično in etnično na Beneško Slovenijo. Mladina se naglo italijanči in vasi v nižini ali niže doli po obronkih izgubljajo svojo slovensko besedo takorekoč od dneva do dneva. Ko sem bil v Beneški Sloveniji pred 40 leti prvikrat, se je v občini Čižeriji nad Tarčintom in tudi v Tarčintu samem v predkrajih govorilo precej slovenskega. Ko sem bil zadnjič l. 1922 tam, pa se je vsakdo ogibal slovenščine, tudi če jo je še znal. Gotovo je, da je naraščaj po veliki vojni ni več umel. Danes so čisto slovenske občine le še Brda, Platišče in osem občin Šempetrskega okraja. Težko, da se izpolni želja beneškega rodoljuba C. Podreca v listu »Soča« iz l. 1871, s katerim konča svoj napev Sloveniji v zadnji kitiči: »Naj pride še sila peklenska, ne uniči se slovenski zarod.«

Vrhovišče Beneške Slovenije in skoraj središče je vrh Ivanac. Pomaknjen je pred le malo nižje vrhove proti severu, zato nima posebno značilne oblike od juga. Pa tudi na sever odpada na precej visoko planoto, tako da je komaj 300 m nad njo in se človek ne zaveda, da je Ivánac najvišji vrh hribovja Beneške Slovenije. Iz nižine

je komaj viden in se težko razloči. Manjka mu od vseh strani lastne značilnosti: ko stojiš na njem, je kakor travnat, pohleven holm.

Ivánac je zlahka pristopen od vseh strani, tako tudi od Šempetra ob Nadiži, ki je središče Beneških Slovencev. Št. Peter leži na zeleni rodovitni gredini 175 m visoko, torej komaj 30 m nad Nadižo. Sedaj, po vojni, napravi na zunaj docela vtis laškega mesteca in slovenski živelj je kakor skrit, dočim je pred vojno kazal precej očitno slovensko lice. Ima nekaj čez 4000 prebivalcev. Kake četrt ure pod mestom stoji cerkev sv. Krna (Kvirina) 161 m. Okoli cerkve so stale nekdam lipe, pod katerimi so se zbirali zastopniki slovenskih sosedenj na posvetovanje o skupnih zadevah 36 Nadiških občin, kot zadnja instanca. V okolici cerkve so zasledili tudi rimske in predrimske grobove. Na griču nad Šempetrom (Robje 301 m) je davno stalo gradišče. Dobro pol ure pod Šempetrom je čez Nadižo most sv. Kvirina, kjer je že od pamtiveka meja med slovenskim in romanskim življem.

Pičlo uro nad Šempetrom na desnem bregu Nadiže leži vas Bjače, 179 m; tu je bil sedež Landarske dvanajstije. Še sedaj se vidi kamenita miza, okoli katere so sedeli sodniki. Nad vasjo je v pečini ob 348 m špilja in cerkvica sv. Ivana Čelè, S. Giovanni d' Antro.¹ Do špilje vodi 114 stopnic. Obok cerkvice je v pečini. Cerkvica se omenja že za cesarja Berengarja l. 888. Iz cerkvice je vhod v špiljo, ki je od nekdam budila pozornost učenjakov in je bila večkrat opisana. Za Veliko noč in 24. junija vsakega leta se ondi vrše cerkveni shodi iz vseh strani Beneške Slovenije.

Bilo je vlažnega, meglenega jutra, ko sem odrinil s skrbno izbranim vodnikom Petrom Venuttijem, p. d. Chichin, poljskim čuvajem iz Šempetra ob Nadiži. Prenočil sem bil v hotelu Belvedere, precej dobro postrežen, in sem bil radi tega tudi odpočit. Bilo jn že proti koncu avgusta, tako da je prosvital okoli 5. ure zjutraj prvi mrak.

¹ Glej opis v Rutarjevi zgodovini Beneške Slovenije str. 36 i. sl.

Slovenka iz Šempetra ob Nadiži

Krenila sva z vodnikom čez brv pod Šempetrom naravnost na desni breg Nadiže, po senožeti Kalamont in potem mimo gozdčiča V Bukovju do sela Puler. Pomena besede nisem mogel določiti. Nad selom molí vrh Mladasena 727 m. Do tu sva rabila iz doline skoraj poldrugo uro. Vse pobočje desnega brega Nadiže je obdelano, večinoma ga pokrivajo senožeti in raztreseni gozdiči.

Kakor Soča, je Nadiža bistra hči planin, mrzlih voda; že v srednjem svojem teku se zarije nizko v dolino, tako da hlapí iz nje vsled razlike topline obilo vlage. Kakor iz Soče nad Tolminom se dvigajo poleti, ko solnce posije na vodo, celi oblaki hlapov.

Ko sem korakal v jutranji vlagi počasi po desnem bregu Nadiže kvišku gori, mi je bilo nekako čudno in tesno pri sreč. Čutil sem se kakor zapuščenega v tem delu naše rodne zemlje. Bolj ko se zarije tujec v to zemljo, bolj otožnega ga delajo prirodne lepote, ki ga obdajajo. Tod čutiš morda najbolj, kako je človek z obdajajočo narodo ena celota. Ko manjka človeku na zemlji, po kateri prehaja, svoboda, se mu zdi, kakor da bi težke verige oklepale tudi zemljo. Ko občuduješ peneči Peričnik v temnozeleni dolini Vrat, srce radostno drhti nad vso prirodno krasoto; ko pa zreš pršeče skokiče Barmana, lesketajoče se v solnčni mavrici v kotu zapuščene Rezije, te kar obhaja otožnost. Vsakokrat sem čutil tako, tudi v samotnih Ladinskih dolinah — kakor da bi bil legel težak vzduh nad globoke doline pod leskečimi ledeniki. Zdelo se mi je, da bivam tudi med Ladinskim ljudstvom brez diha svobode. Vdanost in odrekanje bereš na licu ljudem, katere srečavaš. Zdi se ti, da bi tudi gore in snežniki bili mrki in temni. Veselje do svobode te vabi na gore in če je ni, si kakor prekanjen od prirode. Velja pač tudi tod, da polagamo v prirodo, kar imamo v sebi. Ko je neutešena tvoja želja po svobodi, vidiš tudi okoli sebe robstvo, polagaš tudi na prirodo svoj težek vzdih.

Od Čedadada (Cividale) čez Volovják 420 m (Monte dei bovi) je v vijugah izpeljana vojaška cesta do kapelice sv. Duha ob 668 m nad vasjo »N a V r h u« 608 m, laški Spignon. Od tu pelje kolovoz in pozneje steza naprej ves čas precej položno po slemenu z odprtim pogledom na dolino Nadiže, na desno gor pa po dolini Torjanska Bistrica, Chiaró del Torreano, na levo dol. Ob 691 m je pri Š k r b i n i prehod iz ene doline v drugo. Pod seboj v Bistrici zazreš prvo slovensko vas K a n a l i č (Canalutto) in preko doline Nos 692 m, Monte Noás; laško ime je prav fonetično pisano po slovenskem izgovoru. Iz Škrbine se pot dviga do Kraguvenca (od 912 m do 951 m), ki je najvišji vrh v slemenu nad Nadižo in Bistrico ter nudi obširen pregled vse vzhodne Beneške Slovenije. Prof. Rutar besedo Kraguvenca napačno razlaga kot Kravnica, dočim je le izgovor za Kragolnico, kar morfološko ustreza, kajti Kraguvnica obsega v obodu dolino Bistrico. To ime v istem pomenu se ponavlja tudi jugovzhodno pod Matajurjem, onkraj Nadiže za vrh 1075 m, ki je tudi viden odtod. V Zatrepu² Bistriške doline ob 660 m na obronku je velika slovenska vas M a c a r o l i, nad njo ob 806 m vasica T á m o r j i (Tamoris) in

² zatrej, Talschluss.

nad vasjo Vršič 977 m s prehodom iz Bistriške doline v dolino Bodrino, ki se izliva proti severovzhodu v Nadižo.

Stopila sva na vrh ob 8 uri 15 min. ter postala nekoliko zaradi razgleda. Bližnje hribovje je kakor razmetano nad Furlansko ravnino, proti jugu pa moli špičasti vrh Sv. Lovrenca 914 m. Od Kraguvenca dalje se imenuje sleme Čerenčiče. Pomena te besede se domačini več ne zavedajo. Beseda čeren pa je mnogoterega pomena. Pleteršnikovo čerenje od besede čer, čeri, Klippe morfološko ne gre prav, še manj češki in poljski čeren v pomenu ribja mreža ali pa Miklošičev črenov zob, t. j. kočnik, Backenzahn, ali ruski čerenók, cepič, ali čeren, ponev. Ostaja in morfološko prav ustreza edinole srbski čeren, ki v slovenščini pomeni petra, to so prekladi nad ognjiščem, da se suše drva, ali v skednju, da se nanje nalaga seno ali slama (gl. Cvijič, »Balkansko poluostrvo« str. 340). Obod slemena se nekoliko složi proti jugu. Steza za zapelje na Krot, t. j. zverženo pečevje. Ta beseda je jako značilna in važna za nomenklaturu. Morfološko pomeni krutost, nemški schroff, skrotje, Geschróffe. Beseda se nahaja daleč na zahod v ladinski obliki Crot in Croz. Sleme se konec Krota zavije naravnost proti jugu čez vrh Kalúdernica (Kaludrovnica) 976 m³. Po Krotu mole iz tal čuklje⁴ in krepe⁵. Pot zavije proti severu čez Lazna⁶.

(Dalje)

Dr. Jos. C. Oblak:

Škrlatica

(Konec.)

Veličastna točka je kničasti, ogromni okrešelj tik pod njeno južno steno s silno razpoko po sredi, v katero sili strm, za Škrlatico kaj značilen veliki plaz. Ta plaz vzbuja tvojo pozornost od vsepovsod že iz dalje, od kjerkoli gledaš v južno stran njenega ostenja, zlasti s pota na Triglav, najlepše od Tominškovega pota. — Kakor kaže podoba na prvi pogled, bi menil, da moraš naravnost v ta strmi plaz in v raztrgani, zasneženi kamin nad njim, ki je ponekod skoraj navpičen in te odbija, tako da res marsikomu, ki ne pozna nadaljnjega pota, upade volja. Toda pomislek ne drži v tem slučaju. Kajti pot, izvedena na Škrlatico, je sama na sebi tako zanimiva — sicer deloma precej izpostavljena, a zavarovana — da je ni sile, ki bi te naj zadržala od pohoda na njo. Niti ti ni treba strmo v prod, niti v oni

³ Ime Kaludrovnica se ponavlja za potok, ki se ovija okoli Rušev Glave pod Loško Steno ter v vrhu Kalúder 1985 m nad dolino Lepenje nad Sočo.

⁴ Čuklja je Felsspitze, ⁵ krepe pa so razbite skale, ki mole iz zemlje.

⁶ Lazno pomeni toliko kakor hodno, svet, katerega zlahka prelaziš, odtod je tudi beseda laz, t. j. planica na hribu ali v gozdu, ki se lahko preorje in obdela. Miklošič ima opazko, da je beseda nejasnega izvora. Krajevno ime Lazna, Laz, ki se ponavlja po vsem Slovenskem in sega daleč na zahod do Švice, pa je docela razložljivo in ustreza morfološkim oblikam za lazen svet. Neki slovenski profesor se tudi pri tem imenu klanja germanščini in hoče nanašati besedo na nemško lassen, Gelass ter razlaga besedo s tem, da je bila gosposka tlačanom sredi gozda dovolila posekati gozd in prekopati zemljo, da postane njihov zasebna last. Slovenska beseda pa mi je tako jasna, da ne dopušča nobenega dvoma.

deloma sneženi kamin, skozi katerega je plezal Kugy s svojim Komacem. Sedanji plezalci plezajo ali ob levi ali desni strani grape ob robu, kjer ni tako nevarno kakor v kaminu, koder pada kamenje. Po produ vodi pot le nezatno razdaljo; kmalu krene s proda v deloma krušljivo steno in po njej gori na jugovzhodni rob južne Škrlatičine stene, nato po njem in deloma pod njim, toda že nad drugim kotlom onstran Škrlatičinega masiva. Temu kotlu delata na nasprotni strani veličasten špalir oba mogočna Rokava (Mali 2500 m, Veliki 2646 m), ki se strneta s podaljšanim severnim grebenom Škrlatice. Tako napadeš po nadelani poti vrh od južne strani nekako »zavratno«: obideš skrajni jugozapadni rob stene, pa prihajaš na vrh potem ob robu severozapadnega ostenja nad sosednjim kotlom, ki nima posebnega imena; ne vem, če je že kdo plezal iz njega na to stran na vrh. Toda tako poceni tudi ne prideš na ta rob, kakor bi si mislil; tudi ti, neplezalec, moraš v takozvani kamin, ki je dosti strm, a ne tako nevaren kakor oni v sredi stene. Ko si vrh kaminčka, moraš iz njega zopet nekoliko navzdol, tudi strmo in opreznosti je treba; potem zopet navzgor deloma po strmem produ in krušljivem terenu, da dospeš končno na rob stene. Odtod dalje je sicer nadelana steza, toda brez nadaljnjih varovalk na imponantni vrh. Pot me je nekoliko spominjala na pot od Aleksandrovega Doma na Mali Triglav, le da je Škrlatičin kamin nekoliko daljši in mnogo strmejši, težavnejši.

Razgled s Škrlatice — nepopisen! Sicer pa: noben razgled se ne da z besedami predočiti, nikar pa s Škrlatice. Dostikrat je razgled v bližnjo okolico silnejši nego v daljavo. Če velja to za kako goro, velja to za Škrlatico: pogled v grozotne grape, krnice, konte neposredno skoraj navpično navzdol na desno in levo od vrha je tako velikanski, kakršnega ti ne nudi menda nobena druga gora v naših Julijskih Alpah, niti Triglav, razen onih sprednjih v šopku Martuljskem, ki jih skoraj prav vse vidiš pod seboj in pred seboj v neposredni bližini zbrane, s kakor britev ostrimi robovi, z navpičnimi stenami, z globoko zasekanimi udrtinami, katerim ti ne seže pogled na dno.

Gledaš tik pod seboj razsekano rajdo rogljatih, ostrih vrhov, počeni od Visokega Rokava, ki štrli neposredno pred, oziroma pod teboj za niti 100 m niže. Pogled ti gre preko tihega Visokega Oltarja in sosednjih vrhov in vršičev, ki se kopičijo na desno in levo pred teboj. Vsi, prav vsi tvoji znanci iz Savske doline so med njimi: od Špika na skrajni levi pa do Kukove Špice in njenih razrastkov, segajočih v Savsko dolino in v Vrata proti Peričniku, na skrajni desni strani te grandiozne pahljače. Z doline gledani — vsak zase velikan — so spričo najvišje Škrlatice, ki jim vsem kraljuje, od tu videti bolj ponižni, a po svojem videzu in obliki še vse »groznejši« in »opasnejši«, nego je njihova kraljica — kakor se to za bolj ali manj budne njene »stražarje« pač spodobi... Gledaš v daljavo, neizmerno kakor s Triglava, tja čez robove Karavank v našo obljubljeno deželo — Koroško, na čudovito sklenjeno verigo Malih in Visokih Tur tja do Lienških in Tirolskih Dolomitov v nejasni daljavi, bratov in sester naših Julijcev; pa vse to ne odvrne in ne premaga vtisa, ki ga imaš od neposredne okolice. Pogled na Triglav, na Razorsko skupino, Jalovško-

Mangrsko, Montaž-Viško te veže, da ti le za izmeno uhaja oko v daljave, ki so ti znane tudi z drugih vršacev. Edinstven pa je šopek skalnatih rož najrazličnejših podob, ki ga moli Škrlatica v tri doline. In glavno: naš je, čisto naš! Večno bo naš.

Doli! Nazaj! Tam spodaj na dnu Zadnjega Dolka je prirodni bivak: nagnjena skala, pod katero je nanešeno nekaj ruše in prsti z le nekoliko višje male trate, ki se vidi sredi Dolkove puščave kakor oaza. Ta livadica bo napravila našo Škrlatico še popularno. Saj tako izziva po koči, da se je ne bo mogla trajno ubraniti. Škoda... Pa bo truda še vedno dovolj, da Škrlatica ne bo vsakdanja tura. Eno zavest pa bo imel vsakdo, ki je niti na Triglavu niti na Prisojniku niti na kateremkoli robu Bohinjskega kota nima: da bo na svojih tleh in na čisto svojem vrhu.

Od Zadnjega Dolka je lepa zveza s potjo, ki vede preko Križa v Vrata: preko Sprednjega Dolka, v katerega moraš hočeš nočeš nekoliko navzdol in iz njega zopet navzgor; tam dosežeš za zelenim robom znano stezo, ki vodi v Aljažev Dom, v oskrbo očeta Torkarja.

Sicer: iz Zadnjega Dolka lesti v Spodnjega se ti zdi pravzaprav za malo, ko vidiš pod seboj v spodnjem koncu tako lepo zeleno konto, ki drži na videz naravnost doli na Turkovo planino: kar pogreznil bi se skozi njo do Aljaževega Doma, ki je komaj streljaj od Turkove planine. Toda doli za skrajnim vrhom tega kotla je »Skok«, preko katerega ni običajne steze, pod njim pa dolg plaz, takozvani »Suhi plaz«, po katerem je menda dobila Škrlatica svoje prvotno ime. Mislim, da bi se dala preko tega skoka napraviti izlahka prehodna pot naravnost v Vrata, s čimer bi bil prihranjen precejšnji ovinek ob robu Sprednjega Dolka okoli gmote Dolkove Špice, obenem pa bi bila ustvarjena še ena imenitna varijanta za Škrlatico zlasti onim planincem, ki bi ne hoteli, prišedši navzgor iz Vrat, na ono stran preko Kriške Stene, nego zopet v Vrata nazaj.

Toda, kar še ni, to še bo, čim bo stala koča tik pod Škrlatico na tako zvanem Kuelju. Nič za to: tudi pot ob Spodnjem Dolku in nad njim do takozvanih Strmih Polic je nad vse zanimiva; če ne bi imeli za seboj že kakih 9—10 ur hoje, bi se odločili za njo tudi v slučaju, da bi bila že gotova direktna pot preko onega Skoka. Saj gre ta daljši izprehod deloma po mehki zemlji, ki omogoča flori najbujnejši razvoj.

Zakaj bi res bila umestna koča — pod Škrlatico? Da se nekoliko razbremenijo Triglav; marsikdo bo potem krenil rajši na Škrlatico, zlasti oni, ki more na poznejši čas odložiti vsakdanji lahki izlet na Triglav. Meni bi seveda bilo za mojo osebo najljubše, da bi ostala Škrlatica taka, kakršna je: nevsakdanja in divja — samotna in tiha; saj si takih točk tolikokrat poželim. Toda taka želja se poraja nekoliko iz — egoizma, kaj ne? Temu pa, pravijo, v gorah ni mesta...

Skritih mirnih koticov bo v naši mali okrnjeni Sloveniji, na žalost, vedno manj. Tihi oltarji in tajna svetišča v naših gorah — ginejo. Nekaj jih bo še vedno ostalo v okolici Martuljskih Oltarjev, Ponc in Rokavov, dostopnih le izvoljenim. Toda vsaka smrt nosi v sebi kal življenja, čeprav ne enakega.

Zato le pridi — življenje tudi na Škrlatico!

Foto Lučovnik Rudolf
Pogled s sedla »Čakor« proti Prokletijam (v ozadju levo) in Vizitorju (široki vrh v sredi)

Lev Pipan:

Vizitor nad Plavskim jezerom

(Konec.)

Nekaj minut po eni smo preko ozkega snežišča in kratkega skalnatega hrbta dosegli nižji južni vrh, ki ga loči od glavnega skoro vodovodni greben. Na dveh treh mestih se zoži greben v ozko, na obe strani jako zračno gred. V 20 minutah smo bili na pravem vrhu. Privoščili smo si dobro uro počitka in razgleda.

Spodaj pod nami v vzhodni smeri se je zrcalilo krasno barvano Plavsko jezero, v katerega teče po čudovitih meandrih reka Luča, da odteče potem na drugem koncu z imenom Lim proti severu v naročje Drine.

Najlepši je pogled proti jugu. »Prokletije!« Kolikokrat sem želel, da bi vas videl! Še bolj želim sedaj, da bi vas dosegel in obhodil. Najprej z gozdnimi pobočji, nato s strmimi stenami se dvigne masiv nad dolino Luče in Gračar-reke, preide v velika melišča, ki jih vidimo sedaj pokrita s snegom, in iz teh snežišč se izoblikujejo vrhovi, ki bi delali čast tudi deželi, bolj bogato obdarjeni z gorskimi orjaki.

Dalje proti zahodu sta se v modrini neba odražala značilna vrhova Komov, še dalje proti severozapadu se je v sivini izgubljal Durmitor.

Ura nas je opomnila, da je treba misliti na odhod. Določili smo natančno lego našega domenjenega sestanka, Murine. Po specialki smo si izbrali smer sestopa. Krenili smo najprej po severnem grebenu, nato na strmo zapadno pobočje. Hodili smo deloma še po snegu, iz katerega je pripekajoče solnce iztiskalo vodo. Hitro smo se bližali gozdni meji in na robu zagledali pastirske bajte. To je planina Mramorje. Z divjim laježem sta nas pozdravila dva krasna psa dinarske pasme. Dobro, da sta bila trdno priklenjena! Na vsej planini smo dobili le dve stari ženici, seveda pri preji. Malo sta se prestrašili, a že po prvih besedah sta spoznali, da nismo kačaki. Pravili sta nam, da je bilo še pred dvema letoma nemogoče pasti na teh planinah, ker bi kačaki, ki so pogosto vpadali iz Albanije, pobrali vso živino. Sedaj je pa, hvala Bogu, mir. S prijaznimi besedami sta nam pokazali nadaljnjo pot in nas opozorili na jezerce, ki se je videlo niže doli sredi drevja.

Takoj pod planino smo prišli v spočetka še redek gozd. Strmo smo se spustili po dobro izhojeni poti, obšli drugo planino in se kmalu znašli ob Vizitorskem jezeru. Diven prizor! Jezero leži v višini 1750 m, krog in krog ga obdaja gost borov gozd, jezerce samo pa je globoko, kar priča njegova izrazita temnomodra barva. Sredi jezera je otoček; lahko prideš nanj po naravnem mostu iz podrtih debel, ki gnijejo v vodi. Pragozd! Povsod gospodari samo narava s svojimi večnimi zakoni.

Od jezera dalje se gozd vedno bolj zgoščuje. Hodiš ko po naravnem parku po zložni stezi, postlani z borovimi iglami. Orjaški so ti bori; enega smo trije ravno še objeli — in ni bil najdebelejši! Na nekem ovinku smo srečali prijaznega črnogorskega očanca — pastirja. Gnal je kravico na planino, konj pa mu je na svojem hrbtu nosil vse, kar rabi čez leto za pastirovanje. Pot se zložno spušča proti severu na zeleni hrbet, ki se končava tik nad Murino v 1300 m visokem hribčku Džamija, na katerem stoje razvaline stare črnogorske stražne kočice — kule. Tu so branili hrabri junaki svojo zemljo pred vpadi divjih Turkov. Po izredno strmi poti smo se spustili od kule naravnost do našega hana v Murini, kjer nas je družba že nekoliko nestrpnost pričakovala. No, zamude smo imeli le tri četrti ure.

Ta dan nas je čakala še sitna neprijetnost. Avto, s katerim smo se pripeljali do Murine, nas je pustil na cedilu. Od nikoder ga ni hotelo biti. Morali smo odriniti peš nazaj v Andrijevico: 16 km ceste po celodnevni hoji! V Andrijevico smo prispeli že v trdi noči.

Še enkrat smo imeli priliko pozdraviti svojega znanca Vizitorja z njegovimi sosedi in s Plavskim jezerom. Drugi dan na poti iz Andrijevice v Peć smo se ustavili na vrhu prelaza Čakor (1850 m) nasproti Vizitorju. Neusmiljeno nas je obdelaval veter; zato smo se brž v duhu poslovili od Plavskega jezera in veličastnih Prokletij, mi trije pa še posebej od našega ljubljence Vizitorja, ki nam je v spomin pustil odtis na fotografski plošči. Zabrnul je motor in kmalu se je izgubil avtobus po lepo izpeljanih serpentinah državne ceste v romantično-divjo Rogovsko klisuro Pećke Bistrice, iz katere smo se izvili na Metohijo in dalje na Kosovo.

Tako torej koračimo ob Drini navzgor ...

Foto M. Avčin

Lipovšek Marijan:

Čez Durmitor na morje

»Na jug drže naša pota...«

Ko da bi bil obdarjen s preroškim vidom, je predsednik SPD zapisal lanskega maja te besede.

V počitnicah, ki so sledile, smo naleteli na potovanju po južnih predelih naše države povsod na Slovence, zlasti na slovenske študente. V Sarajevu, Kotoru, Dubrovniku smo jih našli, nekateri so se kretali v daljnem Prizrenu, pogledali so celo na Ohrid in v Skadar. Kakor da bi omenjene besede zbudile že davno spočeto misel k življenju: državna in politična združitev Jugoslovanov na Balkanu ni edino, kar smo dosegli z osvobojenjem; prav tolikšna naj bo kulturna združitev! Alpinizem kot prosvetni pojav naj ne bo med zadnjimi. Mi Slovenci, voditelji alpinistike v naši državi, imamo najnaravnejšo dolžnost, da obrnemo smer svojega udejstvovanja na naš jug.

Zamikal nas je Durmitor. Ko sva v februarju (1933) z mojim tovarišem Leonom pretresala program za prihodnjo plezalno sezono — tačas sem bival v inozemstvu in sva si dopisovala —, mi je predlagal, da pogledamo na Durmitor. Menda sam ni prav dobro vedel, kaj ga je spravilo na to misel. Gotovo do neke mere ime, ki nam je bilo

znano še izza šolskih klopi, deloma pa tudi predavanja dr. Gušića in film, ki ga je takrat pokazal. Ker pa le ni bilo zadostnega razloga, da bi morali prav na Durmitor, me ni njegov predlog sprva posebno zanimal. Bal sem se, da doli ne bo posebnih prilik za plezanje, čeprav mi je Leo dokazoval s specialko v roki, da so v Durmitorju prav strme stene. Končno sem se vendar ogrel za njegovo idejo. Mislil sem si namreč, če doli ne bo prilike za alpinistično udejstvovanje, bo pa potovanje samo tudi nekaj vredno! Kajti ravno to dvoje: želja po dogodivščinah v neznanih krajih in radovednost, kakšne so tam alpinistične prilike, je podžigalo našo podjetnost. Našo, pravim; kajti nisva ostala sama. Pridružili so se nama po temeljitih premislekih še trije tovariši, tako da smo sestavili lepo petperesno deteljico. Bili smo: Leo Pipan, Jana Bleiweiss, Miloš Krofta, vsi trije tehniki; Marij Avčin, medicinec, in jaz.

Leo in jaz sva se posvetovala o najprikladnejši smeri potovanja. Zemljevid nama je povedal približno to-le:

Pogorje Durmitor¹ leži med soteskama Pive in Tare. Smer prve reke leži rahlo nagnjena proti severozapadu, druga pa priteka od jugovzhoda in se tik pred sotočjem s Pivo obrne proti zapadu. Na bosansko-črnogorski meji ob vasi Hum se reki združita v Drino. Obe soteski sta globoko zarežani v visoko planoto, kar so nama kazale ozko stisnjene plastnice na specialki. Razbrala sva, da je relativne višine od dna tesni, t. j. od reke pa gori do roba planote, dobrih 800 do 1000 m v kaj strmem in skalovitem dvigu.

Za prilike, ki vladajo v onih krajih, nisva tačas nič pravega vedela. Predstavljala sva si svet od Boga in od ljudi pozabljen, samotni, divji, brez stez. Kar začudila sva se, ko sva na specialki opazila lične krožce s trikotnikom zgoraj, kar je naznanjalo planšarske kočice. »Glej, tudi pastirji so tam!« sva se zavzela. Za »katune«, najvišja planinska naselja v državi, sva seveda vedela; nisva pa jih pričakovala v sredini visokih gor, temveč le na planotah.

Odločila sva se za pot, ki nama jo je narekovala priroda, za pot ob rekah. Torej od Sarajeva z železnico do Drine, ob tej navzgor do razcepa doline. In ker je soteska Pive izgledala nekaj predivje, sva se rajši odločila dalje za Taro, zlasti ko sva opazila na njenem levem bregu nekaj kilometrov od sotočja navzgor, kakor je kazal zemljevid, stransko dolino oziroma sotesko, ki sega prav v sredino Durmitorja in vodi naravnost do nekakega cirka, okrešlja, ki leži sredi glavnih vrhov. Odločila sva se, da tod poskusimo prodreti do Durmitorja.

Nismo pa zaupali samemu sebi. Leo je obiskal v Zagrebu dr. Gušića, našega najboljšega poznavalca Durmitorja, in ga je vprašal za svet. Dr. Gušić nas je res dobrohotno in prijazno poučil. Predvsem, je dejal, naj ne skušamo hoditi po Tarini klisuri; češ, soteska ni prehodna in tudi s čolnom menda še ne prepluta. Najprikladnejši pristop je, če se od sotočja dvignemo na planoto in od tam na Durmitor.

¹ Pri tej priliki opozarjam na dvoje: Prvič, naglas v besedi Durmitor je na i; tako sem slišal izgovarjati vse ondotne prebivalce. Drugič, Durmitor ni ime za eno samo goro, temveč za vse pogorje ali vsaj za skupino gotovih vršacev.

Vesela sva bila z Leonom prijaznega pojasnila. Dr. Gušić nama je tudi sicer rade volje pomagal²; ponudil nam je celo svojega običajnega spremljevalca, Omerja po imenu, za vodnika. Skoraj bi zagrabili za to lepo priliko; saj bi si prihranili mnogo truda in časa, če bi po Omerjevih navodilih obhodili stene in prepade Durmitorja, a Omer bi nam čuval prtljago v dolini; kajti tudi to, je dejal dr. Gušić, je za vsak slučaj potrebno, čeprav so domačini pošteni. Toda, ko smo izračunali Omerjeve zahteve, ki sicer niso bile visoke, in z računom primerjali vsebino naših žepov, smo se odpovedali njegovi pomoči. Tako se je dvignila naša samostojnost in samozavest, poleg gmotnega prihranka.

Naša smer je tedaj bila: Ljubljana—Sarajevo po železnici do Ustiprače, odtod po cesti do Foče, dalje ob Drini do sotočja Pive in Tare, tam čez reko in na visoko Pivsko-Drobnjačko planoto, kjer leže naselja pod skupnim imenom Crkvice; po planoti do vasi Nedanjo, odkoder je neposreden dostop v Durmitorjevo kraljestvo, kjer smo nameravali bivati najmanj deset dni. »Najmanj deset!« smo vneto zatrjevali. »Kaj dež, kaj lakota! Na vse vrhove moramo, preko vseh sten, čez vse grebene!« — — — No, dež pogasi še tako plamteče navdušenje, vroča želja po udejstvovanju zmrzne v hladnih nočeh, ko

² Dr. Gušić je dal na razpolago svoje diapozitive za predavanje Leona Pipana v Ljubljani »Po stenah in grebenih Durmitorja«; z njimi smo izpopolnili svojo pičlo zbirko snimkov. Obenem je dovolil, da se uporabi nekaj njegovih negativov za ilustracijo tega članka. Za oboje se mu iskreno zahvaljujemo.

oblečeš vse, kar premore tvoja potovalna garderoba, lakota te pa neusmiljeno prežene iz samotne doline poiskat ljudi in živeža: tako idealno navdušenje sprhni pod prozaičnimi zahtevami ljubega telesa.

Z Durmitorja smo nameravali na morje, po najkrajši poti: čez Dobri Do, kjer je na specialki zaznamovano vse polno pastirskih koč, v dolino Komarnice, od tam v Šavnik, kjer smo upali na avtomobilsko zvezo do Kotorskega zaliva.

Za orientacijo so nam služile izvrstne Boškovičeve specialke Vojnega geografskega instituta v Beogradu, ki so se izkazale za vestno in točno delo.³

Podrobne priprave so trajale dolgo časa; pripravili smo se kakor za majhno ekspedicijo, ker je oprema morala biti plezalska in potovalna obenem. Predvsem nismo pozabili na rezervne čevlje, vsi smo se odločili za Bat'jeve »trempke« z gumijastimi podplati. Humorist naše družbice, Jana, nas je kmalu počastil z verzi: »Kralj Matjaž, kam trempkaš?« — in res smo lepo »trempkali«, ko je pod nogami pela trda cesta mesto kamenite planinske steze, kjer so prišli kvedrovci prav. Cepine smo vzeli seveda vsi s seboj. Na glas smo zatrjevali, da jih ne moremo pogrešati na strmih durmitorskih snežiščih, na tihem pa smo jih namenili tudi proti — psom. Hvala Bogu — cepini ves čas našega potovanja niso prišli do udejstvovanja — proti psom, seveda. Nameravali smo se nastaniti v šotorih. Vzeli smo dva s seboj. Prav tako dve plezalni vrvi. Klini in kladivo so bili za nošnjo kaj neprijetna teža, a morali smo računati, da v stenah ne bo prijemov; in prav smo računali. Tudi sekira je morala z nami; kdo bi z nožem cepil drva! In potem: sveče in električne svetilke, obširna lekarna in majhna čevljarska delavnica; vsak zase je nosil kos domače krojačnice, korajžen planinski klobuk, pa še volneno čepico povrhu — in najraznovrstnejše brašno. Pa smo se v nošnji tudi specializirali: ta je dobil kanglico z marmelado, oni petrolejski gorivec, tretji povit koc, onemu je bahavo gledala iz žepa štruca iz pšenične moke, temu je šotorska plahta udarjala po bedrih. Pisana je bila oprema in še bolj pisani mi, če smo jo dali na ožuljena ramena.

Še eno vprašanje nas je skrbelo: kaj bo s prehrano in s pitno vodo. Specialke so nam v omenjenem okrešlju kazale planinske koč; upali smo torej za trdno, da bomo dobili od pastirjev mleka in kruha. Videli pa smo na kartah tudi, da leži v oni planinski kotanji dvoje jezerc. Absolutna višina je tam okrog 1700 m; nadejali smo se, da voda ne bo preveč »živa«.

Pa smo odšli.

Sarajevo — Goražde — Foča — Nedanjo.

V lepem solnčnem jutru nas je vzhodna bosanska železnica s spoštovanja vredno hitrostjo vozila proti ozki soteski Miljačke navzgor. Ko v zibeli leži pod nami Sarajevo med položnimi bregovi. Prejšnji dan smo si mesto ogledali. Nekateri smo bili prvikrat v bosanski

³ To moram ugotoviti s posebnim poudarkom, ker so se neki alpinisti iz Gradeca, ki so v juniju 1931 obiskali Maglič in Durmitor, o naši specialki za te kraje v nekem graškem listu izrazili, da je le boljša — izletna karta.

metropoli in kaj mogočen vtis je napravilo na nas. Sprva ne! Toliko sem slišal lepega o znamenitem Sarajevu, da sem bil ob prihodu vanj kar razočaran. Lepota in posebnost pa nista naprodaj, nista prav nič kričeči in vsiljivi in šele sedaj, ko se vozimo visoko nad mestom, ko opazujemo ko na dlani njegove čudovite posebnosti, prelepe sloke stolpe džamij, cel gozd vitkih kamenitih postav med nizkimi orientalskimi hišicami, mehko linijo okrožnih hribov in siloviti kontrast prepadne tesni Miljačke, šele sedaj nam pride ta slika prav do srca. Zbogom, lepo mesto!

Prečudna sila je domovina. Čarovnica nas priklepa nase in nas opaja s svojo lepoto, da smo slepi za vse drugo. Omami nas, prav zares! Kaj ni morda vsakdo izmed nas pripravljen vsak čas vneto zatrjevati in prisegati, da je »pri nas najlepše in nikjer tako«? Kako postanemo krivični! Tu na jugu, kjer smo pričakovali vse drugačnih pokrajin, nas na visoki planoti Pale pozdravijo lepi planinski senožeti. V ozadju se črta mogočna, 1600 m visoka Romanija Planina. Ko po pisani preprogi hiti vlak preko planjave. Smreke dajo okolici tako domače in prijazno lice. Kaj ni prav tako v ljubi Kranjski deželi?

Vlak se v dolgih ovinkih spušča v sotesko Prače. Ta železnica je res čudo tehnike. Ob bregu zdaj desno zdaj levo, čez most v tunel šviga železna kača in se umika tesnim, skalnatim bregovom in šumeči, penasti vodi. Šteli smo predore. Kakih petdeset jih je do Ustiprače, kjer izstopimo ob enajstih dopoldne na lepem kolodvoru. Tu blizu nekje se izliva divja Prača v naročje mirni Drini, odtod tudi ime majhnega naselja — Ustiprača.

Prvi pogled velja okolici. Na zapadu, odkoder smo prišli, se dvigajo visoke stene Pračine tesni. Za nami nad postajo so visoka porasla pobočja, pred nami pa leži lepa dolina Drine z valovitimi hribi na obeh straneh. Jug? Kras? Ne, prav kakor pri nas. Listnat gozd: bukev, hrast, javor in topol. Grmičje: leska, bezeg pa črni trn. Prijetno je očesu, ko zre domačo, lepo okolico.

Preselili smo se v avtobus. Neki gospod nas pobara, kam name ravamo. Pripovedujemo. Pravi, da danes ne pridemo do sotočja, da je daleč in da on dobro pozna kraje. Na tihem mu ne verjamemo. Kaj bi on poleg petih mladih fantov! Pa je le prav imel, pot je bila tisti dan še dolga, dolga!

Po dolgem obotavljanju je šofer pognal svojo škatlo. Dvignil se je za nami velik oblak prahu, ki je zavijal lepo zelenje v sivo prašino. Na levi je tekla bistra Drina, lepe zelene barve v vseh mogočih različkih, in nam je delala skomine po hladni kopeli; kajti vročina je pošteno pritiskala. Avtobus je obstal v 12 km oddaljenem Goraždu. Okrog poldneva je bilo, mi pa žejni. V han ne gremo, smo dejali in smo si kupili cenениh bosanskih hrušk. Odmor v Goraždu se je zavlekel nad eno uro. Postopali smo okrog in si ogledali malo mesto. Ni mnogo videti. Ruska vojna šola mu daje nemalo ruskega značaja, če hodiš po ulicah in poslušáš mimoidoče. Najbolj smo se čudili napisu, ki daleč in visoko nad Drino pripoveduje, da je novembra 1896. leta tod divjala strašna povodenj. Zašetalı smo v park Kralja Petra in z velikega godbenega paviljona zrlı hrepeneče na čisto Drino pod seboj.

Končno je minil čas. Iz velikega vozila smo prenesli prtljago v starega, zaslužnega Forda, v katerem smo srečno prebili 30 km dolgo pot do Foče. Cesta vodi v lepi položni dolini Drine. Bregova se polagoma vzpenjata čez sočne travnike in žitna polja v valovito gričevje na obeh straneh, ki postaja čimdalje višje, ko se bližamo Foči.

Čez dolg, lesen most zdrdramo čez Drino v mesto. Šofer nas odloži pred hotelom, ki nosi nemarno ime «Evropa». Pojav petih, v

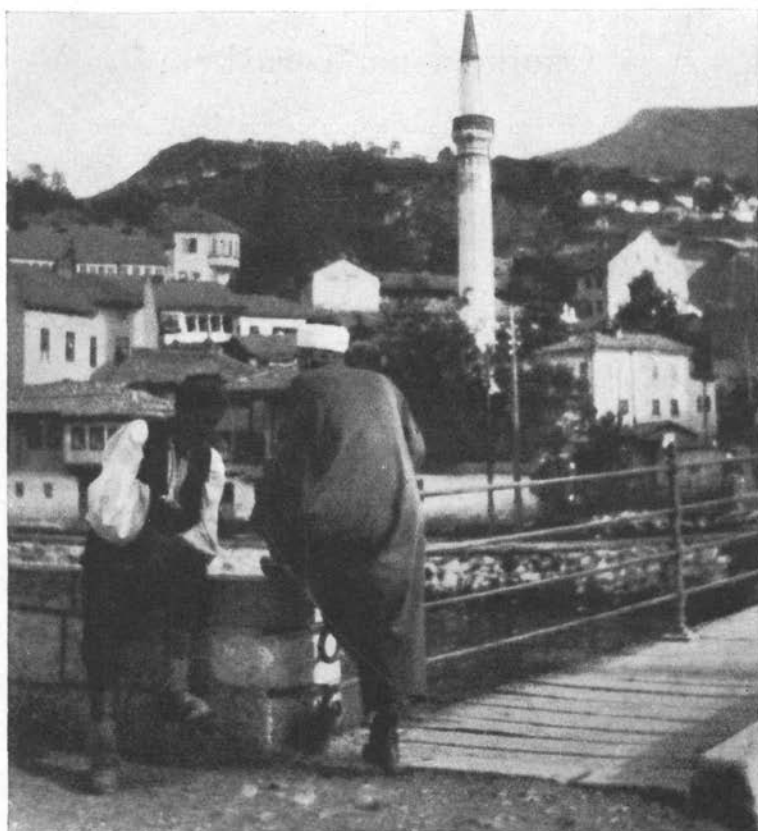

Foto dr. A. Brilej

Sarajevo

nenavadno kratke hlače opravljenih fantov, v samih srajcah, s cepini v rokah poleg ogromnih nahrbtnikov je med dobrimi Bosanci zbudil občutno pozornost. Obkolijo nas in komaj zaslišijo, da govorimo »po naše«, smo že sredi najživahnejšega barantanja za konja; kajti vsi, mi in oni, dobro vemo, da prtljage sami ne bomo nosili. Zanimivi so prizori. Čudne, nenavadne fiziognomije obrazov se z vnemo izpreminjajo med živahnim besedičenjem, ko ponujajo kmetje svoje konje. Vsi vprek govorimo, rjave roke Bosancev se oklepajo naših nahrbt-

nikov in jih potežkavajo. Mi pa smo vsi odločeni, da se »potegniti« ne damo in zbijemo vsako ponudeno ceno na polovico. Končno se pogodimo z lokavim možičkom, razoranega obraza, tatarsko krivih nog in trebušastih oblik. Ibro mu je ime, je pravil. Za »dve i po banke« nam ponese na svoji kobilici naše nahrbtnike do vasice ob Drini, kjer je njegov dom, do Bastaja.

Ibro in dva tovariša so naložili težko breme na ubogo konjsko paro, ostali smo odšli nakupovat živila.

(Dalje)

Osojnica na Koroškem

Hribovje, ki se razprostira med Rožem na eni ter med Vrbskim jezerom in Celovško ravnino na drugi strani, nazivljajo nemški zemljevidi »Sattnitz«. Dr. Potočnik imenuje to hribovje v svoji knjigi »Vojvodina Koroška« Zadnica. Toda »Zadnica« je nova tvorba po nemški besedi »Sattnitz«, a Nemci so stvorili svoj »Sattnitz« po prvotnem slovenskem izrazu. — Godilo se je slično, kakor kaže ta-le drug primer: V slovenski Podjuni leži pristno slovenska Doberlavas; Nemci jo imenujejo Eberndorf. Prišel je nekoč šolski nadzornik nadzorovat osnovno šolo v Doberlivasi. In je rekel otrokom: »Otroci, Doberlavas je stara nemška naselbina. Že tedaj so se Nemci naselili tod, ko so prebivali tu okrog po goščavah še divji merjasci (Eber = divji merjasec).« A resnica? Resnica je, da stari zemljevidi zaznamujejo Doberlovas z »Doberndorf«, torej iz slovenskega Doberlavas. Iz Doberndorf je nastalo Oberndorf in iz tega Eberndorf.

Enakim potem, mislim, so Nemci stvorili izraz »Sattnitz« iz slovenskega (O)sojnica. Podkrnos, ki leži ob severnem vzhodju hribovja, pozimi tri mesece nima solnca (novembra, decembra, januarja). Na proštiji v Podkrnosu (nemško: Gurnitz) stoji zapisan verz iz 120. psalma: Per diem sol non uret te, neque luna per noctem (Podnevi te ne bo žgalo solnce, ne luna ponoči). Severna stran hribovja je obrnjena proč od solnca, je torej osojna. V župniji Žrelec (pri Celovcu) leži na severnem vzhodju imenovanega hribovja vas: Sojnica (nemško: Zwanzgerberg). Ta vas leži samo dobro uro hoda od Celovca. V bližnji vasi, severno, stoji takozvani »Predigtstuhl«, 712 m. Tu-sem Celovčani radi obračajo svoje izprehode. Temu položaju torej odgovarja, da so Nemci stvorili besedo »Sattnitz« iz slovenske. (O)sojnica. Če hočemo torej hribovje nazivati na podoben način, kakor so Nemci prevzeli izraz od nas, ga moramo nazivati Osojnica, nikakor pa ne »Zadnica«. — Sicer pa Slovenci-domačini za celotno hribovje ne poznajo enotnega imena, marveč imajo za vsak del posebno ime. Tako n. pr. nazivljejo del hribovja nad Podkrnosom Dvanajsta Peč, pač, ker baš opoldne stoji solnce nad Pečjo.

Ob sebi umevno pa je, da za južno stran hribovja ime Sojnica ali Osojnica ni prikladno, saj je južna stran prisojna in ne osojna. Po južnem pobočju hribovja se razprostirajo nad Rožem slovenske župnije: Št. Ilj, Bilčóvs, Kotmáravas, Žihpolje, Golšóva; vrh hribovja pa: Rádiše in Medgorje.

Še eno pripombo: Severno od Osojskega jezera se dviguje gora, ki ji Slovenci tam med Dravo in Vrbskim jezerom (saj ob Osojskem jezeru samem ni več Slovencev) pravijo: Osojščica, Nemci pa ji pravijo: Görlitzen (1909 m). Od Osojskega jezera je na to goro, na takozvano Prižnico-Kanzel, izpeljana vzpenjača.

Koroški Slovenec.

Pomlad v Matkovem kotu

Foto Fran Krašovec

Naš kotiček

Fran Govekar:

PRVIČ NA TRIGLAVU PRED 44 LETI.

(Pismo.)

»Enajst je minilo, ko sem dospel z bratom, ki mi je pomagal nesti prtljago, na kolodvor. Pogačnik¹ je prišel kmalu nato in kupila sva vozna listka (2.50 glđ). Na prigovarjanje kaplana g. Bezeljaka sva sedla v voz za nekadilce. Vožnja z vročim vlakom pod žarkim solncem do Jesenic, kjer sva prestopila, ni bila prijetna. Odondod dalje pa je bilo bolje, zabavneje, ker smo imeli za sopotnice mnogo »nežnega« spola, ki nas je zvedavo ogledoval, ker smo nalašč prav glasno govorili slovenski, a včasih tudi po nemško zagodrnjali, ako je konduktur kričal n. pr. Assling-Jesenice namesto narobe.

V Dovjem sva se z Ivanom, sopihajoča od vročine in pod prtljago, hitro izkobacala iz vlaka, saj nama je že hitel naproti tovariš Ancelj Lojze². Po poti v Dovje sem se šalil, da bodo Dovčanje za najin sprejem razobesili zastave in streljali s topiči. Nisem se motil. Komaj smo prekoračili tam še plitko Savo, že so nama vihrale nasproti trobojnice, ponosno v zrak so štrleli vitki mlaji in z bližnjega hriba so grmeli topiči. Kakšna čast!

Ker pa je bil ponedeljek, naju ni sicer pričakovala velika množica pred vasjo, nego je le Lojze kratko dejal: »Veseli me, da sta prišla. Zabave vama ne bo manjkalo.« — Pa se je zlagal: zabave ni bilo dosti, a tem več truda in znoja!

Naglo smo stopali skozi prijazno vas. V Mojstrani je Ancelj doma in njegov oče je posestnik dveh hiš. V eni stanuje oče z družino, v drugi sta dve tuji družini in pri tej prebiva Lojze v majhni stranski sobici. »Pri Valjavcu« se pravi tej drugi hiši in ima številko 23. Prekrasni dolini in čudoviti romantični legi Mojstrane se nisva mogla dovolj navdiviti.

Samo misli si, da si pred Lojzetovo hišo! Visoka gola pečina kipi pred tabo v zrak in se imenuje Gradišče; za njo stoji še višji hrib, Planina; za hišo (seveda 1—2 uri daleč) se razprostira proti severu gora Možaklja; na desni pa vidiš gore Brinje, Borovje, Rožco in Belo Peč. Proti severovzhodu je dolina odprta do strme Črne gore. Mimo hiše pelje vélika cesta k Peričniku, za hišo teče potok Roja.

Ko sva si privezala dušo s črnim kruhom in skuto, smo se odpravili k Peričniku. Urno smo stopali po dolini tik Bistrice, šli preko Tičje Peči, Vrbovega klanca, mimo Viškove poti, čez Birtov klanec, ob Črni gori, po Lisici i. t. d. Onstran Bistrice smo videli plazove Križevce, ki se nagibajo s Črne gore k Bistrici. Že blizu Peričnika, vendar tudi onstran rečice, smo občudovali strme Peričnikove meli, ki pa niso s Peričnikom v nobeni zvezi.

Šele ko smo prekoračili Peričnikov klanec in Kredin klanec, smo začuli šumenje padajoče vode. Še par sto korakov, in stali smo v majhni kolibi pred slapom. Ne morem Ti popisati prizora, ki se je prostiral pred našimi očmi. Od samega strmenja smo umolknili. Z visoke, strme pečine je skakala v krogu ogromna množina vode, ki se je v skoku nizzdol razkrajala v milijarde kapljic, svetlikajočih se kakor najčistejši biseri. Neprenehoma je gremela voda v globino, vendar se mi je zdelo, kakor bi slap stal na miru.

Skozi daljnogled smo občudovali krasni Peričnik najprej od spredaj, nato pa smo šli prav v bližino slapa, da nas je drobní, megli enaki dež močil in zagrinjal

¹ Pogačnik Ivan, viš. rač. uradnik v p. v Ljubljani.

² Je umrl kot viš. žel. uradnik.

v fin pajčolan. Odondod smo gledali v globino, kjer se vodna masa v divjem metežu vrtil in peni med skalami in, kakor bi se kuhala, meče oblake drobnega dežja proti gledalcu.

Potem smo plezali po strmi stezi in vsekanih stopnicah še navzgor k Malemu Peričniku ter se vrnili pod velikansko pečino, preko katere se valí Peričnik navzdol. Ogledali smo si torej slap od treh strani. Nepozabni prizori! Moral bi biti slikar, da bi Ti podal pravo podobo te lepote in sile, ki ju popisati ni mogoče.

Šele okoli pol devetih zvečer smo se vrnili v Mojstrano in šli večerjat k Ancljevim. Hiši števil. 71 pravijo »v kamri«; mimo teče Bistrica in pod njo pritok Roja. Oče Miha je bil 19 let vojak in zna govoriti razen slovenščine in nemščine tudi laščino. Matere nima Lojze več, pač pa ima mačeho in polsestri Cilo in Mino. Bratu pravijo »ta Jozasti«, t. j. Jože; po poklicu je trgovski sodrudnik, a sedaj doma.

V Lojzetovi sobici sva spala Pogačnik in jaz skupaj, Lojze je pa zlezal pod streho na mrvo. Ali komaj sva dobro zaspala, je Lojze že razbijal po vratih in kričal: »Vstanita — ura je ena!« Ancelj nam je še skuhal čaja in ob ¼3 zjutraj smo se odpravili — prvič na Triglav. Tema je bila kakor v rogu. Hitro smo jo mahali preko Mlačice navzgor v klanec Tnalo in skozi Novakov rovt. Rovt je tako gosto zarasel, da nisem videl niti za ped daleč pred seboj. Ker je šele pred dvema dnevoma deževalo, je bilo mlak in blata od sile; bali smo se, da v taki temi obtičimo sredi gozda.

Tako smo preko Proda dospeli do konca Kota šele ob ¼5 in obstali pred Gubami. Ker smo hoteli počakati, da se prične daniti, smo tu počivali. Noč je bila prekrasna, nebo polno zvezd, a tišina vseokoli čudovita.

Ob ½5 se je začelo naše vzpenjanje. To Ti je bila pot, oj, tožna pot, oj, strašna pot! Kolikokrat sem se spomnil lepe ceste do doma v Spod. Šiški in stezic v Lattermannovem drevoredu! In vpraševal sem se: »Ali mi je tega treba? Kakšen vrag me je zapeljal v to norost!« Pot mi je kar curljal po obrazu, srajca se me je držala kakor pravkar zmočena cunjca, kolena so me strašno bolela, srce mi je klopotalo, a sopel sem kakor kovaški meh. Sam Bog ve, kolikokrat sem obstal, se oddihoval, pa kričal in prosil: »Počasi! Počivajmo!« Vse zaman, tovariša sta šla ko vraga brez prestanka in brez pardona dalje, dalje...

Šele ob 7 sta se me vendar usmilila; počivali smo četrt ure in zajtrkovali pod ogromno skalo. Kako je bilo tu romantično! Kako slikovito, heroično impozantno! Žal, da sem bil tako truden, da me ni dosti zanimal niti štirikratni odmev.

Odkorakali smo čez Pekel, hribovito planino. Na desni se je dvigala velikanska Rjavina, Urbanova špica, na levi Mlinarca i. t. d. — gora za goro, a poti ni konca.

Kaj sem doslej vedel, kaj je gora! Šmarna Gora, Sv. Jošt in Kurešček so ves repertoar mojega hribolazništva. Rajši tisočkrat na Kurešček, ko enkrat na Triglav! Rajši vsak dan na Šmarno, nego enkrat na leto na Triglav!

Ob 9 dopoldne smo dospeli v precejšnji vročini do koč: »Deschmann-Hütte«. V njej so bili naš profesor Florijan Hintner, visokošolec Belar, Janesch, Zeschko i. dr., pa neki Nemeč s svojo gospo, ki je bila — horrible dictu — v moških hlačah. Potrebovali so dva dni, da so prilezli na Triglav in nazaj do tu, a mi bomo potrebovali samo en dan iz Mojstrane na Triglav in spet nazaj do Ancljevih.

Nič se nismo ustavili; le naprej, naprej, ali pa obtiči na svojo sramoto na polovici pota! Kaj? Tega pa ne: rajši pasti, nego popustiti! — Tako sem torej sopihal za Lojzetom dalje preko skalovja, mimo prepadov, po snegu in ledu. Dospeli smo do večnega ali zelenega snega. Poleg votline smo počivali in obedovali. Zakaj lačni in žejni smo bili skoraj brez prestanka.

Na tako strašno romantičnem prostoru še nisem in menda ne bom nikoli več obedoval. Zakaj, zdaj sem verjel, da gora ni nora, nego je nor, kdor gre gor. In trdno sem sklenil, da bom poslej poslušal ta izrek, ostal »pameten«, torej ostajal zdolaj in se zadovoljeval s Šmarno Goro, Joštom in Kureščkom.

Strahovito visoke in čisto gole gore Suhi Plaz, Dovk, Stajnar³ i. dr. so se dvigale nam nasproti, med njimi pa se je razprostirala dolina Vrata. Smel bi jo imenovati Pekel, zakaj črno se mi je delalo pred očmi, če sem pogledal vanjo.

Ob ½11 smo se dvignili. Sneg vsenaokoli. Strmina pa je ondi enaka najbolj strmi strehi. V dolino niti pogledati nisem smel. Dve uri dolga in vsaj pol ure široka je tista snežena planjava. Ancelj nama je na desni čevelj privezal tako zvano derezo ali krampež, da sva hodila varneje preko trdo zamrzlega snega. Hoditi in držati pa smo se morali postrani in se opirati na poldrug meter dolge, dobro okovane palice. Tudi te palice sva dobila od Lojzeta. Zakaj s Pogačnikom sva se odpravila z doma na Triglav brez vsake turistovske opreme, brez priprave in brez trenaja. Vendar sva srečno prilezla tudi preko »zelenega« snežišča.

Ali sedaj smo bili jedva na vzhodju Malega Triglava. Kvišku! Ne morem Ti popisati težav in opasnosti pri plezanju na to goro. Še tako živa domišljija Ti slika premalo in prelahko. Spodaj smo pustili vse: pled, torbo, suknjo; saj zaradi vročine in strmine niti palice nisem rad nosil.

Kaj bi Ti obširno opisoval ta križevi pot! V koleno sem se lahko grizel. Na srečo so vsekane v skale nekakšne stopnice in tu in tam je ob straneh zabit železen klin: izvrstna pomoč in edina rešitev, da se ne zvrneš po rebrih navzdol. Ancelj mi je zabičeval, naj ne gledam v globino, jaz pa sem ga ponižno poslušal in se skoro mežeč plazil po vseh štirih navzgor, zmerom navzgor.

Prijatelj, kako visoko mora biti v nebesa, če je že na vrh Triglava tako brezkončno strmo! — Prepričal sem se na tej turi, da ne dospem nikoli v nebesa, ako me ne odnese tja kak usmiljen angel. Da bi se sam plazil tja, ne, pa že rajši ostanem v peklju, kjer bo baje itak zanimivejša in pa dosti lepša družba.

Ali odneham ne, zato le naprej! Na nekem mestu je bila stezica komaj 5 decimetrov široka. Na desni in na levi je padalo pobočje strmo poševno navzdol v nedoglednost! A ne klina niti žice! Tudi palico sem bil pustil za seboj... Kaj početi? V bedastem instinktu so se mi tresla kolena. Prepričan sem bil, da ondi čez nikakor ne morem in ne pridem nikoli.

Tovariša pa sta bila že daleč spredaj! »Le idita, jaz počakam tu!« sem jima zaklical in sklenil, da se — ne premaknem. Žal mi je bilo matere in očeta, da bi izgubila tako nejunškega sina. Toda Ancelj me je zgrabil za ponos.

»Sram te bodi!« je kričal. »Samo še pol ure, pa smo na vrhu. Hej, pogum! Zamži in steci, govedina!«

Zares me je bilo sram. In takrat, v tistem najbolj kritičnem trenutku svojega življenja sem jaz — na ravnem polju nekoliko liberalen človek — storil pobožno zaobljubo: ako prinesem s Triglava cele ude ali vsaj nerazbito glavo, pojdem — čuj in strmi! — takoj v četrtek k sv. maši. Da, prav zares sem se takole zaobljubil.

Potem sem zamižal in stekel po stezici na ono stran. Ha, posrečilo se mi je in globoko sem se oddihnil.

Nato le še par tisoč korakov, samo še pol čebra potú in par sto vzdihov, in — juhej! — vrhu Triglava smo. In kakor bi jih odpihnilo: vse težave so bile pozabljene, mi pa veseli in srečni.

³ Tako so tedaj pisali za: Dolek, Stenar.

V najlepšem solncu se nam je kazala velikanska panorama. Kakšen razgled, kakšne barve, kakšne razsvetljave! Bili smo kakor pijani od zanosa in občudovanja.

Ancelj pa nam je imenoval velikana za velikanom, gorostasne oprode kralja Triglava: Cmer, Urbanova Špica, Stajnar, Suhi Plaz, Kukova Špica, Vrtaški Vrh in drugi, celo neko jezero onkraj gorâ smo videli prav dobro. Imena pa mu ne vem.

Na vrh Triglava smo prišli točno pet minut pred ½1 dne 3. septembra 1889. Zame zgodovinski datum!

Vrhunec Velikega Triglava nosi majhno, iz kamenja zloženo piramido. Med kamenjem smo našli dve steklenici, polni vizitk in listkov. Med drugim papirjem tudi vizitki naših profesorjev Borštnerja in Kaspreta. Seveda smo tudi mi trije vdeli svoj list z geslom Fortes fortuna adiuvat! in s svojimi podpisi.

Odšli smo še pred eno. Navzdol hodim odlično. Kakor sem se jaz slabo izkazal na hoji navzgor, prav tako slabo in počasi je plezal nizdol Pogačnik. Na srečo je nastala po dolinah deževna megla, ki je preprečevala vrtoglavico. Naglo smo dospeli zopet na sneg.

Tukaj bi se pa skoraj pripetila nesreča: Pogačniku je spodletelo in tekel je, mahajoč z roko in s palico po zraku, kakor vihra po snegu navzdol. Z Anceljnomo sva se silno prestrašila: jaz sem vpil za njim, naj rabi palico, Ancelj pa, hribovec največje rutine, se je drl bolj naravno in izkušeno: »Sedi na r..! Sedi na r..!« In Pogačnik je res sedel, se ustavil in končno bled in prepadel prikobacal zopet k nama na pot.

Domov smo morali hiteti, kajti oblaki so nas zavili in pričelo se je bliskati. Ob ¼5 smo bili v Kotu, a še pred ¼8 že zopet v Mojstrani. V sedemnajstih urah in pol smo prišli torej na Triglav in zopet nazaj do Valjavčevih.

Po večerji smo šli še k Šmercu, kjer je zbirališče hriboplazcev. Tam imajo tudi Gedenkbuch des Österr. Alpenvereines, kjer se vsakdo — večinoma nemški — vpiše, kdor pride s Triglava ali od Peričnika. Med podpisniki smo našli profesorje Wurnerja, dr. Svetino, Petelina, Hintnerja in župnika Sušnika. Seveda smo se podpisali še mi.

Ancelj in Pogačnik sta bila zelo utrujena in skoro da nista že v gostilni zadremala. Jaz pa sem bil vesel, da sem srečno prilezel s Triglava v dolino, in v posteljo se mi ni kar nič mudilo. Pozabil sem še omeniti, da smo videli na Mlinarci tri divje koze; precej časa nas niso opazile, nato so pa bliskoma izginile med skalovjem.

Kmalu po desetih smo šli spat in spali smo negibno kakor ubiti do pol osmih zjutraj. Po zajtrku smo si šli ogledat dovško cerkev in smo čitali na njenem zunanjem zidu na plošči, da počiva ondi 23 letni Fr. Dirnböck, rojen v »Grätzu«, ki je služil pri lovskem bataljonu in dne 4. oktobra 1813 kot junak padel v boju s Francozi »für die Freiheit Deutschlands«. Tudi v zvonik s 3 zvonovi smo zlezli. Veliki zvon tehta 15 q in 11 funtov in ga je ulil Samassa l. 1845. Patron cerkve pa je sv. Mihael.

In zdaj šele sva s Pogačnikom zvedela, da so Dovčani in Mojstrančani dobili novega župnika — J a k o b a A l j a ž a. Zato so visele še 2. sept. zastave in od veselja so streljali še v ponedeljek — ne nama, nego Aljažu na čast, dasi je bil že prejšnjo nedeljo instaliran. Pa nič nisva zamerila, da sva se tako grdo zmotila. Ancelj nama je razkazal vse Dovje s 73 hišami in prav tako veliko Mojstrano; ogledali smo si tudi mojstransko podružnico sv. Klemena, ki ima bojda dva nad 500 let stara zvonova, posetili smo še župana Šetino, potem pa odhiteli »k Valjavcu« po prtljago in v spremstvu ljubeznivega Lojzeta in »ta Jozastega« na postajo.

Na Bledu se nisva ustavila, ker je začelo deževati. Izstopil sem torej šele v Šiški, in dež me je do šole zmočil prav do kože. Prav srečen in vesel sem bil, ko sem stopil v svojo sobico. In pripovedovati sem imeli toliko.

A moja zaobljuba? Izpolnil sem jo že drugo jutro, zakaj »beseda dana, vez velja«...

Na Triglav pa —? Bilo je prekrasno — toda enkrat in nikoli več! Gora ni nora, a nor je, kdor gre gor: tega se hočem držati!

Z mnogimi pozdravi ostajam

Tvoj Fran.

V Šiški 5. sept. 1889.«

P o j a s n i l o. — Magistratni nadsvetnik v p. g. Fran Govékar, ki ne prikriva najljubše nam plati svoje vsestranosti: obzirne naklonjenosti našemu planinstvu in »Plan. Vestniku«, je kot dijak na pragu 7. gimnazijskega razreda (šolsko leto se je tedaj začelo s 15. septembrom) dne 2., 5. in 6. septembra 1889 svojemu tovarišu Ivanu Dovjaku (kot višji poštni kontrolor je pred tremi leti umrl) pisal obširno pismo, ki je zgoraj natisnjeno. Kot spomin na svoj prvi izlet na Triglav, ki ga je tu opisal, je nadsvetnik Govekar prosil gimnazijskega tovariša, da mu to pismo vrne. G. Dovjak je pismo vrnil in naše uredništvo ga je dobilo neizpremenjenega, kakor ga je napisal dijak Govekar; pismo je po besedi tudi natisnjeno.

Berite pismo in ugotovite:

Ex ungue leonem — t. j., že tedanji osemnajstletni sedmošolec napoveduje vse talente — našega Govekarja.

Uredn.

Obzor in društvene vesti

Dr. Ivan Ištvanović, Sa planinskih zatišja. Doživljaji — dojmovi. Zagreb, 1933. (Samozaložba, Zagreb, Trenkova 7.) 35 Din. — Pod tem skupnim naslovom je zbranih devet člankov, ki jim v pretežni, dvetretjinski večini za osnovo služijo naše Julijske Alpe. G. pisatelj te Alpe silno ljubi in povzdiguje ter jih očitno dokaj dobro pozna; sicer ni res, da je »put dolinom Kot... jedan od najdužih putova za uspon na Triglav« (str. 44), ker je ta »pot« baš najkrajša; in preseneča nas trditev (str. 51): »Današnjem Triglavskom domu predhodila je drvena baraka, koju su svečano otvorili i posvetili 8. septembra 1871 godine ljubljanski planinari«, ker na Kredarici ni bilo nikoli take »barake« in je g. pisatelj neznatno predhodnico poznejše Maria-Theresienhütte, današnjega Aleksandrovega (ne Triglavskega) Doma, pomotoma prenesel na Kredarico. Vendar kak lapsus take vrste ne moti običnega bralca, ki išče v čitanju čuvstvene pobude in zabave; in ta bo s knjigo res zadovoljen.

Knjiga se označuje kot »doživljaji — dojmovi«. So pa v njej doživljaji vse-kako mnogo manj zarisani, nego so dojmi razviti in podčrtani. Zdi se mi, da gre g. pisatelj s potenciranjem dojmovanja že tako daleč, da s tem zabrisuje učinkovitost planinskega doživljanja in postane nerealen ter s preobsežnim razglabljanjem za praktičnega, dasi tudi čutečega planincea, nekako vsiljiv in ne plastično pre-pričevalen. Saj je res, da so planine visoke, da zahtevajo visokih podvigov — telesnih in duševnih — dà; a končno so gore le trdno usidrane v to našo zemljo

in planinec stoji tudi na vrhu Škrlatice z nogo na trdi skali ves čas, ko mu misli plavajo globoko, visoko, široko. Če naš zemljan hoče reševati duševne, npravne ali kakršnekoli teoretične probleme, se ne bo šel v nje vglabljat na planinsko turo; kajti ponesrečila se mu bo ali tura ali filozofija. Če koga izmed nas zaloti v Pišnici hud sneženi metež, ali bom tedaj, kakor je to storil — bajе — g. pisatelj (str. 7), ugibal s Schopenhauerjem (ne Schoppenh.) o nekakem panteizmu ter snežene oblake počastil z izjavo, da so »puni mistike i simbolike valova uzburkanog mora«? Bogme, da bi se pečal izključno s problemom, kako se izmotam iz snega in teh preklicanih oblakov! Seveda bi si pa tudi prej premislil, da se v tem času in v takem vremenu ne bom loteval — Špika, ker se mi načrt mora ponesrečiti.

V tem »dojmovanju« gre torej knjiga predaleč. Zlasti pa bi se morala daleč izogniti vsemu, kar more količkaj izzvati odpor. Mislim posebno versko vprašanje; dvomim, da bo vsakdo dotične stavke (n. pr. str. 9, 16, 59) smatral za dovolj obzirne.

Planinstvo je priroda; ako o njem govorimo, poslužujmo se preprostega, naravnega jezika. G. pisatelj pa kaže izreden dar, da enostavne stvari pove v prav napetem jeziku, posebno polnem tujk, kar posebno Slovenca moti. Znano tesno tovarištvo med planinci n. pr. (str. 47) označuje tako: »Ovaj dakle naš pothvat može se karakterizovati i opravdati dispozicijom kolektivne drugarske psihologije.« Ali (str. 56) »... metamorfiziramo se, zapravo iskristaliziramo u novo biće... Duša slijeva se... u prirodne akorde divnoga preludija najsvetčanije himne i epepeje.« Čemu tako? Saj g. pisatelj sam zna tako lepo pisati, ako hoče!

Knjiga je opremljena s 16 slikami (7 je E. Planinšekovih), ki sicer le deloma neposredno ilustrirajo članke, a so kot take dobrodošle in lepe.

Iz vsega tega je razvidno, da je knjiga prav privlačna. Prebral sem jo z zanimanjem; berite jo tudi — Vi.

Dr. Jos. Tominšek.

Slovenec na najvišjih gorovjih naše zemlje. Znani planinec-plezalec Ervin Schneider je o Veliki noči odpotoval v Indijo z ekspedicijo na Nanga Parbat, 8120 m (v Himalaji). To mu je četrta veleekspedicija: prva je bila 1928 v Altai na Pic Ljenin (po starem Kaufmann), 7000 m; druga 1930 v Himalajo (k M. Everestu); tretja 1932 v Cordillero Blanco (Peru) na Huascovan, 6800 m. Letos pa torej na Parbat (Himalaja); v ekspediciji bodo tudi kartografi, ker ondotno ozemlje še ni povsem ozemljevideno. — Schneider je diplom. rud. inženir; maharadža v Nepalju mu je 1930 ponudil službo geologa, ki je ni sprejel, ker bi bil predaleč od domovine; morda se sedaj posluži lepe ponudbe.

Kranjske podružnice občni zbor se je vršil dne 13. marca t. l. v Kranju. Načelnik g. Andrej Rojc je posebe pozdravil zastopnika oblasti, sreskega načelnika g. dr. Ogrina, župana g. Cirila Pirca in nadzornika podružnic g. Adalberta Pučnika in v podal pregledno poročilo. To se je nanašalo predvsem na zgradbo kočе na Storžiču (»Šavnikovega Doma«); nakup primerne sveta na Bašljskem sedlu, ki je last kmetov iz vasi Bašelj, pa je naletel na težkoče, ki jih s pomočjo agrarnega komisarja podružnica upa ugodno rešiti. Pri Valvazorjevi koči so si lastili prostor pred kočjo in vrt nekateri mejaši iz občine Žirovnice; uradno pa se je dognalo, da so: hiša z dvoriščem, vrt in njiva ob hiši last Slov. Plan. Društva. V popravilu je orientacijska deska na kolodvoru in nanovo se je markirala pot iz Žirovnice na vrh Stola. Med letom je bil ustanovljen zimsko-sportni odsek, ki ga vodi g. Danilo Cingerli.

Tajnik (g. Lovro Korsič) je poročal: Podružnica je štela 296 rednih in 2 častna člana. (Padli smo za tri člane.) Dne 26. novembra 1933 se je vršila — prvokrat! — v Kranju glavna skupščina SPD. Bilo je dvoje predavanj: dne 13. novembra je z naslovom »Po planinah Južne Srbije« govoril predsednik SPD dr. Josip Pretnar; dne 20. februarja pa sta o »Matterhornu in Montblancu« predavala gdč. Mohorčič in g. A. Kopinšek. Predvajanje je bilo pod našim okriljem film »Klic narave« g. Cveta Švigelja. Vsa ta predavanja so bila jako dobro

obiskana. Skrbelo se je tudi za razširjenje planinskega tiska; razpečali smo več jubilejnih številk Plan. Vestnika in drugih publikacij ter pridobili 14 novih naročnikov za naše društveno glasilo, tako da je v Kranju 86 naročnikov.

Iz gospodarskega poročila, ki ga je podal g. Korsič, posnamemo, da je bil finančni uspeh uprave obeh koč zadovoljiv, dasi je promet napram lanskemu letu nazadoval. V Prešernovi koči je bilo vpisanih 1768, v Valvazorjevi pa 2168, skupno 3936 posetnikov. Pri Valvazorjevi koči se je napravil velik rezervar za vodo.

Blagajnik g. Rica Mayr je podal točno sliko dohodkov in izdatkov. — Preglednik računov, g. Dore Kosmač, je našel vse knjige v redu in je predlagal blagajniku in odboru absolutorij, kar se je soglasno odobrilo.

Za zimskosportni odsek je poročal načelnik g. Danilo Cingerli. Zanimanje za ta sport je jako veliko, pogrešalo se pa je skupnosti. — Vršilo se je osem smučarskih tečajev in napravili smo štiri daljše turne izlete. Priredil se je tudi »lov na lisico«. Odsek šteje 46 članov.

Na predlog načelnika g. Rojca sklene zbor soglasno, da se članarina zviša od prejšnjih 25 Din na 38 Din; povišek vsebuje resilni prispevek, ki so ga člani SPD s tem po vseh planinskih postojankah oproščeni.

Za namestnika odbornika je bil izvoljen Danilo Cingerli. Na predlog g. dir. Košnika pa je občni zbor pooblastil odbor, da sam določi delegate za glavno skupščino SPD.

Pri slučajnostih je pozdravil občni zbor nadzornik podružnic, g. Adalbert Pučnik in je orisal delo Osrednjega odbora. Podrobno je poročal o Planinskem Vestniku, o slovanski skupščini, ki se bo letos (1934) vršila v Skoplju, in o mladinski organizaciji. Zadnjega vprašanja sta se dotaknila tudi g. dir. Košnik in g. dr. Dolar. G. sreski načelnik dr. Ogrin se je zavzel za gradnjo koč na Storžiču.

Občni zbor Šaleške podružnice — tridesetletnica obstoja podružnice — se je vršil v Šoštanju dne 24. marca 1934.

Načelnik podružnice, g. ravnatelj Koritzky, nasloni svoje poročilo na pomembno dejstvo, da je 5. marca t. l. poteklo 30 let, odkar je bila ustanovljena Šaleška podružnica SPD v Šoštanju. Tega dne se je namreč na pobudo Savinjske podružnice vršil ustanovni občni zbor v Šoštanju. Za prvega načelnika je bil izvoljen učitelj Koropec Ivan in je ostal na tem mestu do vojne. Odborniki so bili: notar Kolšek Vinko, učitelj Lukman Ivan, odvetnik dr. Mayer Fran v Šoštanju. Med vojno podružnica ni delovala. Po prevratu l. 1919. je sklical 6. redni občni zbor edini še preostali odbornik g. Volk Jakob. Na tem občnem zboru je bil izvoljen za načelnika sodnik g. Sernec Janko, ki je društvo vodil poslej do l. 1922. Od l. 1922. do 1925. je bil načelnik notar g. Marinček Matija, za njim do l. 1928. sodnik g. Ročnik Rudolf; od l. 1928. do danes pa sedanji načelnik, ki je bil do l. 1931. tudi tajnik, vso dobo pa blagajnik in končno še gospodar. Do l. 1928. se je delovanje podružnice omejilo na izvršitev markacij, prirejanje izletov ter na podpiranje sosednih podružnic. Večjega razmaha ni bilo, češ, da za to nima pripravnega okrožja. Občni zbor l. 1925. se je celo resno bavil z mislijo, da bi se vsled premalega zanimanja Šoštanjčanov prenesel sedež podružnice v Velenje. Kar je l. 1928. odbor sklenil, da zgradi planinsko kočo na — Smrekovcu. In glej, 3. septembra 1933 je bila kočica dograjena, otvorena in predana javnemu prometu. Z dograditvijo planinske kočice na Smrekovcu je podružnica svoj 30 letni obstoj najlepše zaključila. Kmalu po otvoritvi se je pokazalo, zlasti v zimski sezoni, da ima kočica najlepšo bodočnost. Poročilo se vzame z odobravanjem na znanje.

Tajniško poročilo poda g. Ivo Svet. Tudi on razpravlja najprej o 30 letnici obstoja te podružnice. Krepko pa poudarja, da je l. 1928. ravno po zaslugi novoizvoljenega načelnika g. Koritzkega nastopila za društvo nova doba, težkega, toda uspešnega dela. On je namreč sprožil misel, da si tudi naša podružnica zgradi lastni planinski dom, in sicer na Smrekovcu, kojega pomen se dotlej ni dosti uvaževal. Na občnem zboru l. 1929. je bil predlog za zgraditev planinske kočice na Smrekovcu v načelu sprejet. Društveno delo je bilo doslej posvečeno predvsem zbiranju potrebnih sredstev. Blagajno je vodil g. načelnik, ki je tudi tu z njemu lastno iniciativnostjo znal najti novih virov za gradbeni fond. Blagajniško stanje se je v eni poslovni dobi dvignilo kar za 16.000 Din. Za nakup in pripravo potrebnega gradbenega materiala je društvo v l. 1931. porabilo celotno svoje premoženje. Ker smo svoječasno znatno podpirali sosedne podružnice, smo tedaj

potrkali na vrata naših posestrim s prošnjami za podporo. Od 14 podružnic so se odzvale do danes tri (Mariborska 1000 Din, Savinjska 500 Din, SPD Peca-Mežica pa 100 Din). Odbor tudi v teh prilikah ni odnehal. S trdno voljo in z neumornim prizadevanjem odbora, posebno načelnika g. Koritzkega, je društvo uspelo, da je bila stavba koncem leta 1932. večidel dograjena. Minulo leto 1933. pa je podružnica za svojo 30 letnico napela vse sile, da je svojo kočo dovršila do otvoritve. Opravili smo ogromno podrobno delo baš v tem letu, nevidno in nehvaležno, a potrebno in za napredek prevažno delo.

Koča, ki nas je stala okrog 123.000 Din, je do zneska 90.000 Din dograjena po večini iz lastnih sredstev. Manjkala pa je še vsa notranja oprema in za njo nismo imeli sredstev. Tedaj so nam priskočili na pomoč naši člani, kakor tudi zunanji dobrotniki-trgovci z darovano opremo. Istočasno se je posrečilo g. načelniku preskrbeti kredit 45.000 Din, s katerim se je koča opremila in z vsem tako oskrbela, da je bila godna za otvoritev. Mesto oskrbnika se je oddalo g. Ivanu Sevčnikarju. Dne 3. septembra 1933 smo kočo na Smrekovcu slovesno otvorili in jo v priznanje za pobudo ter za večletno skrbno in požrtvovalno delo načelnika na podlagi glasovanja članstva krstili: »Koritzkega koča na Smrekovcu«.

Poleg teh skrbi pa društvo ni zanemarilo drugih dolžnosti: l. 1930 je ustanovilo zimskosportni odsek, l. 1931. je postavilo Čarfov razgledni stolp na Špiku (Kozjak) in je skrbelo za naprave v Hudi Luknji.

Število članov znaša: leta 1933. v Šoštanj 100, v Velenju 29, v Topolšnici 6, skupno 135 članov. Naše izletne točke izkazujejo sledeče število obiskovalcev s 1. januarjem 1934: Gora Oljka 822, Kozjak 79, Sv. Križ 124, Koritzkega koča na Smrekovcu 584, od 1. januarja do 10. marca t. l. pa 291. — Na Smrekovcu so se vršili trije smuški tečaji: Celjske Sokolske župe, Smučarskega kluba Celje in našega zimskosportnega odseka.

Z Osrednjim odborom in s sosednimi podružnicami je naše društvo v najboljših odnošajih.

Blagajniško poročilo: V minulem letu je dosegla društvena blagajna rekordni promet 160.021.60 Din. Skupni dohodki 85.891 Din, izdatki 85.668 Din.

Zanimiv je obračun zgradbe koče na Smrekovcu: Koča z vodovodom vred je stala 123.068.15 Din, kupljeni inventar 7.557.60 Din, davki, zavarovalnine, razno 5.890.30 Din; izplačano od l. 1929 do danes 141.088.30 Din. Iz lastnega smo že plačali 90.928.80 Din; preostaja torej dolg 50.159.50 Din.

Poročilo gospodarja: Pri koči je vse v najlepšem redu, kar je v prvi vrsti zasluga našega oskrbnika g. Sevčnikarja. Koča še sedaj izkazuje visoko aktivnost. V tekočem letu pa se mora v koči znotraj prepleskati ves les, nabaviti je treba primerno število žimnic in odej, zlasti za zimo, i. dr.

Za zimskosportni odsek poroča g. Svet: Od 2. do 10. januarja 1934 se je vršil v okolici Šoštanja smuški tečaj, katerega je vodil g. Robinščak Srečko; 23. januarja 1934 so bile I. smuške tekme za člane in mladino; na Smrekovcu pa je bil od 4. do 11. februarja t. l. smučarski tečaj pod vodstvom saveznega nastavnika g. Majnika. Odsek je tudi razmotrival vprašanje smuške skakalnice v okolici Šoštanja.

Na predlog pregledovalca računov, g. Toneta Kurnika, izreče občni zbor soglasno blagajniku kakor tudi celotnemu odboru razrešnico s pohvalo.

Volitve: S toplimi besedami obširno oriše g. dr. Fran Mayer vneto delovanje sedanjega načelnika ravn. Koritzkega, čigar zasluga je presenetljiv podvig podružnice v plodnih letih njegovega načelnštva, in predlaga, da se g. Koritzky ponovno voli načelnikom. Kljub burnemu pritrjevanju izvajanjem govornika pa g. ravn. Koritzky iz zdravstvenih razlogov odkloni ponovno izvolitev nepreklicno in predlaga, da se izvoli g. Ivan Sušel. Občni zbor to stori soglasno. Nato se izvoli ostali odbor. Odborniki: Furlani Leopold — Velenje, Potočnik Anton — Šoštanj, Smolnikar Ivan — Šoštanj, Theuerschuh Ivan — Šoštanj, Zupanc Mirko — Šoštanj, Robinščak Srečko — Šoštanj, Prelovec Rado — Velenje, Menhart Alojzij — Topolšnica. Namestniki: Weingerl Josip, Rauter Malči — oba iz Šoštanja, ter Prestor J. — Velenje. Pregledovalca računov: Kurnik Anton — Velenje, Vrečko Tine — Šoštanj. Sušel Ivan in Arzenšek Anton, oba iz Šoštanja, se določita kot delegata za glavno skupščino SPD.

Odprte planinske kočje SPD:

V Triglavskem pogorju so sedaj že stalno odprte in oskrbovane Staničeva kočja in Koča pri Triglavskih jezerih. Snežne razmere so prav ugodne in najprikladnejši tereni za smučanje. Zlatorog in Sv. Janez ob Boh. jezeru ter Dom v Kamniški Bistrici nudijo vse, kar si zaželi planinec. — Roblekov Dom na Begunjščici je odprt in oskrbovan do nadaljnega ob nedeljah in praznikih ter dostopen brez smučk. — Kocbekov dom na Korošici pod Ojstrico je odslej stalno oskrbovan. Tu so krasni smučski tereni, snega je letos izredno veliko, dohod iz Luč. V Logarski dolini je stalno oskrbovano Piskernikovo zavetišče. — Mozirska kočja na Golteh je stalno oskrbovana. Koča na Ljubniku vabi planince-pešce.

Zahtevajte v kavarnah in gostilnah »Planinski Vestnik«!

»Goko« patentirana šotor-pelerina je napravljena iz lahkega, nepremočljivega, impregnanega platna, ki ne propušča vode in brani kot šotor tudi pred mrazom. Cela pelerina s količki in vrvmi tehta skupaj 1.25 kg in se po dežju posuši v četrt ure. Glej današnji oglas!

SPODNJA KOČA NA GOLICI

BO OSKRBOVANA
OD 1. MAJA
DALJE

Zamudnike

plačila naročnine
lanskega letnika
prosimo, da ne-
mudoma porav-
najo svoj dolg.
Pri nakazilu na-
značite, da pla-
čate za ostalo
naročnino za leto
1933

Usak turist

potrebuje prvo in drugo knjigo iz Planinske knjižnice

I. Dr. Bogdana Breclja

Prva pomoč in reševanje v gorah

in II. M. M. Debelakove

Plezalna tehnika

Naroča se v pisarni Slovenskega Planinskega Društva v Ljubljani, dobi se pa tudi po vseh večjih knjigarnah

Golica

Zgodovinske in potopisne črtice dr. Jos. C. Oblaka.
Na knjižnem trgu razprodano, na zalogi samo v
pisarni SPD v Ljubljani, cena za člane Din 15.—

Sto izletov

Vodnik Badjura. Naročajte v pisarni SPD v Ljubljani. Za člane cena komadu Din 35.—

Originalno vezavo

»Planinskega Vestnika 1933« preskrbi pisarna SPD v Ljubljani. Cena platnicam in vezavi Din 13.50 plus poština